



ΤΕΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ - ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

**ΘΕΜΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:**

**“ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ”**



**ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ : ΖΩΗ-ΣΟΦΙΑ ΝΤΟΥΛΙΑ ΑΜ:15494**

***ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΤΣΟΥΡΑΜΑΝΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ***

***ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 2018***

## **ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	2
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	4
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	5

### **ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1<sup>ο</sup> ΕΝΝΟΙΑ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ.....6**

<b>1.1 ΕΝΝΟΙΑ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ.....</b>	<b>6</b>
-------------------------------------	----------

<b>1.2 ΕΝΝΟΙΑ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.....</b>	<b>7</b>
---------------------------------------	----------

<b>1.3 ΣΧΕΣΗ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.....</b>	<b>7</b>
---	----------

<b>1.4 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.....</b>	<b>9</b>
---	----------

### **ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2<sup>ο</sup> ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....14**

<b>2.1 ΑΙΤΙΕΣ ΥΠΑΡΞΗΣ.....</b>	<b>14</b>
--------------------------------	-----------

<b>2.2 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΘΕΤΙΚΕΣ-ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ.....</b>	<b>16</b>
--	-----------

<b>2.3 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΟΥΝΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ.....</b>	<b>19</b>
---	-----------

<b>2.4 ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΑΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ.....</b>	<b>21</b>
--	-----------

<b>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3<sup>ο</sup> ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ.....</b>	<b>24</b>
3.1 ΑΙΤΙΕΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΤΗΝ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ.....	24
3.2 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ. ΘΕΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ.....	27
3.3 ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	29
3.4 ΠΟΙΝΕΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ.....	33
<b>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4<sup>ο</sup> ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ.....</b>	<b>35</b>
4.1 ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.....	35
4.2 ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΣΤΗΝ Ε.Ε.....	37
4.3 ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.....	39
<b>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5<sup>ο</sup> ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ (CASE STUDY).....</b>	<b>41</b>
5.1 ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ.....	41
5.2 ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.....	43
<b>ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....</b>	<b>46</b>
<b>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ- ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ.....</b>	<b>47</b>

## **ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ**

Η παρούσα πτυχιακή εργασία με θέμα “ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ” πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο τις πτυχιακής εργασίας του τμήματος Διοίκηση Επιχειρήσεων του Ανώτατου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Μεσολογγίου το έτος 2018. Η παρούσα πτυχιακή εργασία είναι το αποτέλεσμα μιας σειράς αλληλεπιδράσεων με διάφορα άτομα, καθένα από τα οποία έπαιξε ένα σημαντικό ρόλο στην εξέλιξή της. Αξίζει λοιπόν εκφράσω τις ειλικρινείς και θερμές ευχαριστίες στον επιβλέποντα καθηγητή τις πτυχιακής μου εργασίας, κύριο **Χρήστο Τσουραμάνη** για τη συνεχή καθοδήγηση, την αμέριστη υποστήριξη, τις ουσιώδεις συμβουλές, καθώς και την αδιάκοπη συμπαράσταση και ενθάρρυνση που μου παρείχε σε όλο αυτό το χρονικό διάστημα.

## **ΠΕΡΙΛΗΨΗ**

Στην παρούσα πτυχιακή εργασία εκτιμάται το φαινόμενο της φοροδιαφυγής και παραοικονομίας κυρίως στην Ελλάδα. Το περιεχόμενο της παρούσας εργασίας οφείλεται σε υλικό που προέρχεται από τη σύνθεση διαφόρων δημοσιευμάτων και βιβλιογραφιών από όπου και άντλησα τις πηγές μου, καθώς περιγράφει κυρίως τους τρόπους αντιμετώπισης των φαινομένων της παραοικονομίας και φοροδιαφυγής.

Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα φανέρωσε την δυσκολία του ελληνικού οικονομικού και πολιτικού συστήματος στο να ζει αρμονικά στη ζώνη του ευρώ. Οι επιπτώσεις που εμφανίζονται στην οικονομία, λόγω των φαινομένων αυτών, καθώς και στην κοινωνία είναι τεράστιες αν αναλογιστούμε ότι τα μειωμένα έσοδα του κράτους, στο βαθμό που επηρεάζονται από τη φοροδιαφυγή, προκαλούν αλυσιδωτές αυξήσεις στη φορολογία των Ελλήνων πολιτών για να ισοσταθμιστούν οι μειώσεις αυτές.

Ξεκινώντας το πρώτο κεφάλαιο αναπτύσσεται ο γενικός ορισμός της φοροδιαφυγής και παραοικονομίας καθώς και την ιστορική αναδρομή τους.

Έπειτα στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται η ανάλυση του φαινομένου της παραοικονομίας. Αναφέρεται στις αιτίες ύπαρξης της, στις συνέπειες της παραοικονομίας, στα χαρακτηριστικά των παραοικονομούντων στην Ελλάδα και η εξέλιξη της, για την παραοικονομία και τη δημοσιονομική πολιτική και τέλος για τον εντοπισμό της παραοικονομίας.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται λόγος για τις αιτίες φοροδιαφυγής και παράγοντες που την επηρεάζουν, τις συνέπειες της είτε θετικές είτε αρνητικές καθώς και τις ποινές της φοροδιαφυγής.

Τέλος στο τέταρτο κεφάλαιο αναφέρουμε τις διαφορές και τα μέτρα αντιμετώπισης της φοροδιαφυγής και παραοικονομίας.

# ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1<sup>ο</sup> ΈΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ

## 1.1 ΕΝΝΟΙΑ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ

Η φοροδιαφυγή είναι η με οποιοδήποτε τρόπο παράνομη απόκρυψη φορολογητέας ύλης ενός φυσικού ή νομικού προσώπου, με απώτερο στόχο τη μείωση ή εξάλειψη της φορολογικής υποχρέωσης. Έχει εξελιχθεί σε σταθερό φαινόμενο συνεχώς διογκούμενο με αστάθμητες συνέπειες στα δημόσια έσοδα, μειώνοντας παράλληλα τις κοινωνικές παροχές και δημιουργώντας φορολογική ανισότητα μεταξύ των φορολογουμένων.<sup>1</sup>

Κύριο γνώρισμα της φοροδιαφυγής είναι ότι ο φορολογούμενος επενεργεί με παράνομες πράξεις ή παραλείψεις στη διαδικασία εξατομίκευσης της φορολογικής οφειλής του από τις αρμόδιες αρχές, προσβάλλοντας, έτσι, την ίδια την (οικονομική) υπόσταση της κρατικής φορολογικής αξίωσης. Ο φορολογούμενος με αυτό τον τρόπο ψεύδεται ή σιωπά με αθέμιτο τρόπο ενώπιον των αρμόδιων φορολογικών αρχών. Οι φοροφυγάδες δρουν με ολοένα διαφορετικούς τρόπους, ακολουθώντας την εξέλιξη της οικονομίας αλλά και τις εκάστοτε νομοθετικές διατάξεις, χρησιμοποιώντας παράνομα μέσα. Παράλληλα η πολυνομία και η αναποτελεσματική διάρθρωση των ελεγκτικών μηχανισμών συμβάλλουν στη φοροδιαφυγή και αποτελούν βασικό στόχο της παρέμβασης για την καταπολέμησή της.

Η απόκρυψη εισοδήματος τείνει να εμφανίζεται υπό τη δικαιολογία της κοινωνικής «αδικίας» απέναντι σε μεγάλους φοροφυγάδες ή δικαιούχους φοροαπαλλαγών. Συνεπώς βασικός σκοπός καταπολέμησης της φοροδιαφυγής είναι η αύξηση των φορολογικών εσόδων μέσω της δίκαιης κατανομής των φορολογικών βαρών και η δημιουργία φορολογικής συνείδησης μεταξύ των φορολογουμένων.

---

<sup>1</sup><http://elg-v.blogspot.gr>

## 1.2 ΕΝΝΟΙΑ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Παραοικονομία είναι η οικονομική δραστηριότητα που κάνουν κάποιοι με παράνομο τρόπο. Η παραοικονομία περιλαμβάνει τη δημιουργία, πώληση, την εμπορία, κλπ προϊόντων και υπηρεσιών χωρίς αυτά να ελέγχονται και να φορολογούνται από το κράτος. Είναι πολύ απλά μία οικονομία χωρίς τη συμμετοχή του κράτους και χωρίς αυτό να λαμβάνει τους νόμιμους φόρους. Αποτελεί την λεγόμενη κρυφή πλευρά της οικονομικής δραστηριότητας. Μία δραστηριότητα για να θεωρηθεί ότι εντάσσεται στην παραοικονομία θα πρέπει να δημιουργεί προστιθεμένη αξία, εκτός από τις δραστηριότητες εκείνες οι οποίες αν και δημιουργούν προστιθεμένη αξία, δεν καταγράφονται στους Εθνικούς Λογαριασμούς, όπως είναι π.χ. οι δραστηριότητες της νοικοκυράς. Μερικά παραδείγματα είναι:

- ◆ οι πλανόδιοι πωλητές που περιφέρονται από άτομο σε άτομο ώστε να πουλήσουν κάτι (πχ CD, λουλούδια, χαρτομάντιλα, κλπ)
- ◆ οι μικροπωλητές που δεν είναι δηλωμένοι στην εφορία - είναι "χύμα" - βγάζουν έναν πάγκο, πουλάνε και δεν κόβουν αποδείξεις.
- ◆ αυτοί που κάνουν ιδιαίτερα μαθήματα που τις περισσότερες φορές είτε δεν κόβουν αποδείξεις, είτε κόβουν μειωμένα ποσά.
- ◆ Οι αγρότες, γεωργοί, κτηνοτρόφοι και γενικά όσοι παράγουν ασχολούμενοι στον πρωτογενή τομέα, που διαθέτουν τα προϊόντα τους άμεσα στους καταναλωτές, χωρίς απόδειξη και χωρίς να μπορεί να αποσαφηνιστεί από το κράτος το μέγεθος της παραγωγής που έχουν.

## 1.3 ΣΧΕΣΗ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Συχνά παρατηρείται σύγχυση μεταξύ της έννοιας της φοροδιαφυγής και της έννοιας της παραοικονομίας, κάτι που οδηγεί σε ανακριβή συμπεράσματα. Σχετικά με αυτές τις δύο έννοιες δεν υπάρχει ταύτιση καθώς η παραοικονομία

συνήθως συνεπάγεται της φοροδιαφυγής, ιδίως των άμεσων φόρων, αλλά η ύπαρξη φοροδιαφυγής δεν προϋποθέτει πάντοτε την ύπαρξη παραοικονομίας. Η φοροδιαφυγή, συνεπώς είναι το σύνολο και η παραοικονομία υποσύνολο. Τόσο η παραοικονομία όσο και η φοροδιαφυγή είναι παράνομες πράξεις. Είναι λάθος να ταυτίζονται τα δύο αυτά φαινόμενα, γιατί η φοροδιαφυγή μπορεί να συμβεί και στη νόμιμη οικονομία με τη μη έκδοση π.χ τιμολογίων αγοράς. Άμεση σχέση της φοροδιαφυγής με την παραοικονομία υπάρχει και στην περίπτωση όπου τα εισοδήματα και οι έμμεσοι φόροι, που προκύπτουν από την παραοικονομία, δεν δηλώνονται στις φορολογικές αρχές. Αυτή είναι και η μόνη περίπτωση όπου τα εισοδήματα και οι έμμεσοι φόροι που φοροδιαφεύγουν έχουν άμεση σύνδεση με την αντίστοιχη προστιθέμενη αξία που δεν καταγράφεται στους εθνικούς λογαριασμούς . Στην κατηγορία αυτή εμπίπτει η παραοικονομία που έχει σαν κίνητρο την φοροδιαφυγή. Επιπλέον όμως καταγράφονται και περιπτώσεις παραοικονομίας με σκοπό την παράκαμψη νόμων που επίσης προκαλούν φοροδιαφυγή, διαφορετικά θα αποκαλυπτόταν η παράνομη ενέργεια. Εδώ θα πρέπει να επισημάνουμε ότι η μεταξύ τους σχέση διαφέρει από χώρα σε χώρα ανάλογα με το θεσμικό πλαίσιο, το φορολογικό σύστημα, το βαθμό και τον τρόπο παρέμβασης των αρχών στην οικονομική δραστηριότητα, την τεχνολογία, τον τρόπο οργάνωσης της παραγωγής, τον τρόπο κατάρτισης των εθνικών λογαριασμών, είναι είτε μικρή είτε μεγάλη<sup>2</sup>. Η φοροδιαφυγή όπως και η παραοικονομία είναι αδικήματα που δεν έχουν συγκεκριμένο χώρο και χρόνο που συμβαίνουν, ενώ στις περισσότερες περιπτώσεις οι επιδράσεις τους δεν φαίνονται άμεσα. Ακόμα η φοροδιαφυγή μπορεί να μην συνδέεται με το παραγόμενο προϊόν μιας χώρας δεδομένου ότι παρατηρείται και στη φορολογία μεταβίβασης ακινήτων. Συνεπώς, η φοροδιαφυγή συνδέεται με την « αδήλωτη οικονομία» ενώ η παραοικονομία με τη « μαύρη οικονομία». Οπότε, όπως πολύ εύστοχα είπε ο Καθηγητής Γ. Αγαπητός « η παραοικονομία είναι παιδί της φοροδιαφυγής ».

---

<sup>2</sup> Βελέντζας Γ. (2004), Οικονομικό Φορολογικό Δίκαιο



## 1.4 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η φορολογία έχει τις καταβολές της στην αρχαιότητα, όπου πρωτοεμφανίζεται ως υποχρέωση των πολιτών να καταβάλλουν αντικείμενα ή προϊόντα αξίας, σε άρχοντες ή κράτη. Συνήθως ανά περιοχή υπήρχε ένας άρχοντας με στρατιωτική ή πολιτική εξουσία, ή ήταν απλώς ένας γαιοκτήμονας στον οποίο αποδίδονταν οι εισφορές και αυτός με τη σειρά του τις έστελνε στην ανώτατη κρατική αρχή. Αξιοσημείωτο φαινόμενο της αρχαιότητας και του Μεσαίωνα, είναι η παροχή υπηρεσιών από τους άρχοντες, με αντάλλαγμα το δικαίωμα της είσπραξης των φόρων μιας περιοχής και για δικό τους όφελος. Στον ελλαδικό χώρο, όπως παρατηρήθηκε επί Βυζαντίου, οι εισφορές καταβάλλονταν στην κοινότητα αντί σε κάποιον άρχοντα και η κοινότητα με τη σειρά της, τα απέδιδε στο κράτος.

Υπάρχουν ακόμη περιπτώσεις, όπου ο φορολογούμενος δεν είναι ένας πολίτης ή ένας περίοικος (κάτοικος χωρίς πολιτικά δικαιώματα) μιας περιοχής, αλλά ένα ολόκληρο κράτος. Σε αυτές τις περιπτώσεις, ένα αναγνωρισμένο κράτος, καταβάλλει υποχρεωτική εισφορά σε ένα άλλο, μετά από σχετική συνθήκη που είχε υπογραφεί. Αυτό συνέβαινε στον Μεσαίωνα, όπου σλαβικά κράτη πλήρωναν φόρο στο Βυζάντιο, ενώ το ίδιο σε άλλες ιστορικές περιόδους, πλήρωνε φόρο στην Περσία και στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Παράλληλα όμως με την φορολογία, γεννιέται και ένα άλλο φαινόμενο ως φυσική απόρροια του πρώτου το φαινόμενο της φοροδιαφυγής. Αυτό είχε σαν συνέπεια την δημιουργία ειδικών οργανώσεων συλλογής φόρων, ώστε να εξασφαλιστεί η είσπραξη των φόρων και ο ακριβής υπολογισμός του κάθε φόρου, όπως επίσης και η επιβολή της προβλεπόμενης ποινής, σε κάθε έναν που εντοπίζεται να φοροδιαφεύγει.<sup>3</sup>

Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι, το ύψος των φόρων, καθώς και η είσπραξή τους, απασχολούσε και συνεχίζει να απασχολεί σε μεγάλο βαθμό τους κυβερνώντες, ιδιαίτερα όποτε παρατηρείται οικονομική κρίση, όπως αυτή που βιώνουμε στις μέρες μας.

---

<sup>3</sup> Παπαϊωάννου Ε., 2014, <<Το φαινόμενο της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας στην Ελλάδα>>

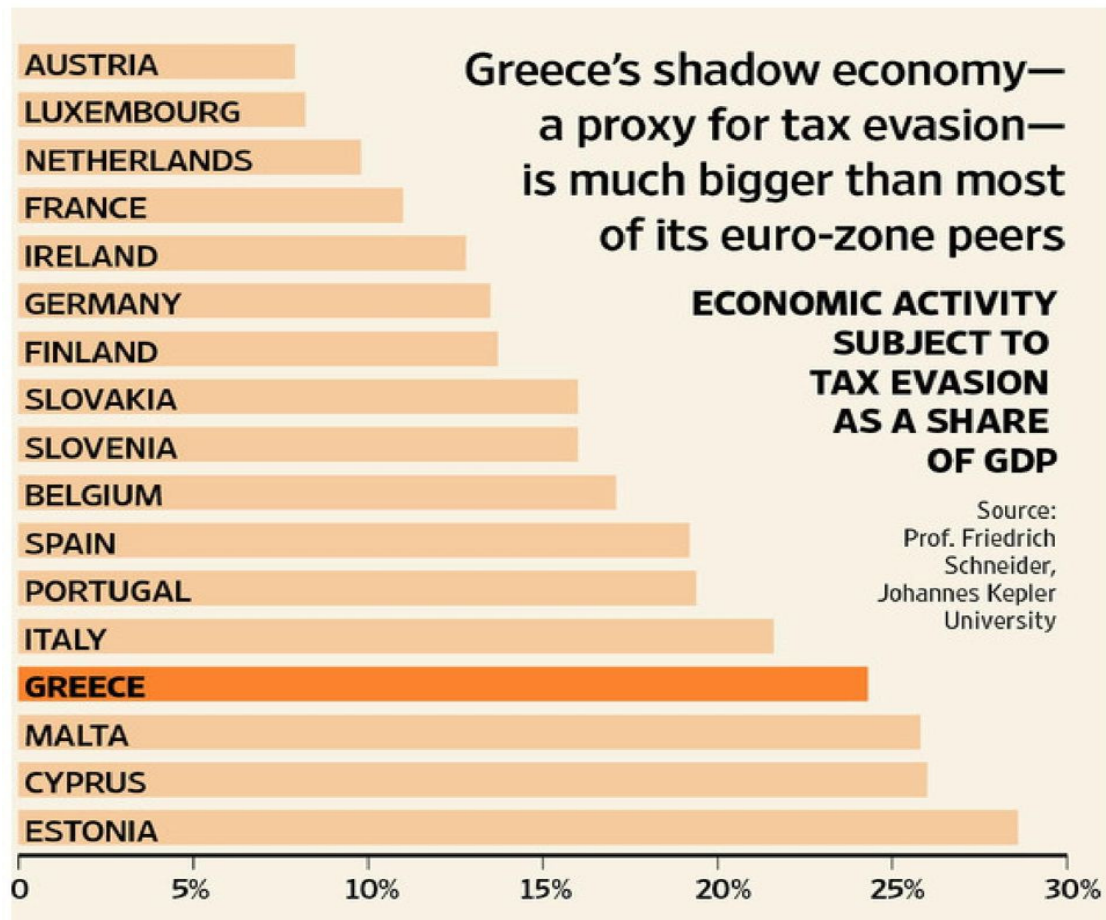
Σήμερα, η Ευρωπαϊκή Ένωση παρουσιάζει απώλεια οικονομικών πόρων λόγω της φοροδιαφυγής. Όπως υπολόγισε η Ευρωπαϊκή επιτροπή, το 2011, λόγω των παραβάσεων των κανόνων απόδοσης της φορολογίας, της μη καταβολής του Φ.Π.Α και της φορολογικής βελτιστοποίησης της Ε.Ε, το συνολικό Α.Ε.Π. της μειώθηκε κατά 1,5%, 14 περίπου 200 δις ευρώ. Οι ειδικοί διαπιστώνουν πως, αν επιστραφούν όλοι οι απολεσθέντες από την φοροδιαφυγή πόροι, είναι εφικτό να λυθούν όλα τα οικονομικά προβλήματα της Ελλάδας, της Πορτογαλίας και της Ισπανίας στο σύνολό τους.

Στην Ελλάδα, όπως θα παρατηρήσουμε και στο διάγραμμα που ακολουθεί, η φοροδιαφυγή πλησιάζει τα 28 δις ετησίως. Έχει χαρακτηριστεί, ειδικά στη χώρα μας, ως το “αγαπημένο σπορ” των Ελλήνων, που έχει από ελάχιστο έως μηδενικό κόστος, ενώ αντιθέτως αποφέρει τεράστια κέρδη.<sup>4</sup> Μάλιστα, όπως τόνισε αρμόδιο στέλεχος της υπηρεσίας καταπολέμησης της φοροδιαφυγής: « η ευρηματικότητα των Ελλήνων στο θέμα της φοροδιαφυγής, έχει ξεπεράσει κάθε προηγούμενο».

---

<sup>4</sup> Τσουραμάνης Χ., 2010, ‘Οικονομία και Εγκληματικότητα’

## ΤΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ, ΤΟ ΕΤΟΣ 2012



16

Όπως η φοροδιαφυγή, έτσι και η παραοικονομία, δεν αποτελεί φαινόμενο που εμφανίστηκε πρόσφατα. Η συνειδητοποίηση της ύπαρξης της διεθνώς, χρονολογείται στα τέλη της δεκαετίας του '70, μετά την δημοσίευση άρθρου του Peter Gutmann, στο οποίο υποστηριζόταν για πρώτη φορά ότι, στις Ηνωμένες Πολιτείες η μη δηλούμενη οικονομική δραστηριότητα αποτελούσε

ένα σημαντικό ποσοστό του επίσημου Α.Ε.Π. της χώρας. Ποσοστό, που με συντηρητικές εκτιμήσεις ανερχόταν στο 10% αυτού.

Το άρθρο αυτό όπως ήταν φυσικό, προκάλεσε το ενδιαφέρον των οικονομολόγων, για την διερεύνηση της φύσεως, του μεγέθους, των αιτιών και των επιπτώσεων του φαινομένου της παραοικονομίας. Σήμερα, η παραοικονομία είναι μεγαλύτερη και σύμφωνα με εκτιμήσεις ανέρχεται στο 12% του Α.Ε.Π. των χωρών-μελών της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, γεγονός, το οποίο έχει σημαντικές επιπτώσεις, τόσο στην διαμόρφωση, όσο και στην αποτελεσματικότητα της οικονομικής πολιτικής των Ευρωπαϊκών κυβερνήσεων.<sup>5</sup>

Στην Ελλάδα, παρότι την δεκαετία του '80 υπήρχαν ίχνη της παραοικονομίας, μόλις την δεκαετία του '90 άρχισαν προσπάθειες εκτιμήσεώς της. Ο λόγος ενασχόλησης αρκετών ερευνητών και οικονομολόγων με την παραοικονομία στην Ελλάδα ήταν η ανάδειξη της ανάγκης διαρθρωτικών αλλαγών για την εκπλήρωση των κριτηρίων του Maastricht. Όπως ανέδειξε η έρευνα του Βρετανικού Ινστιτούτου Οικονομικών Υποθέσεων, η χώρα μας ξεχώρισε, ως η χώρα με το μεγαλύτερο ποσοστό παραοικονομίας, ανάμεσα στις 21 χώρες-μέλη του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.).

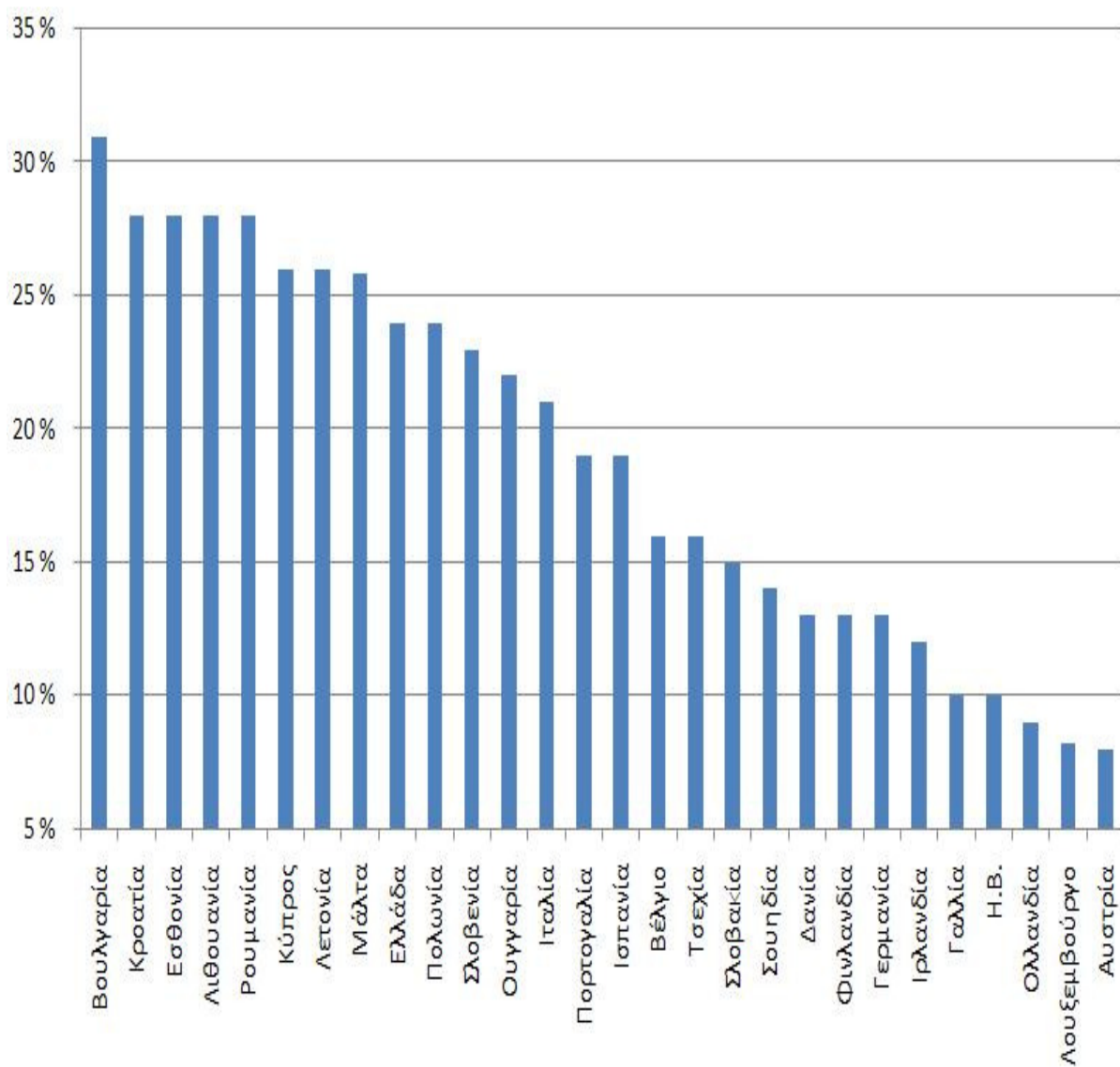
Σύμφωνα με την έρευνα αυτή, η Ελλάδα εμφανίζει το μεγαλύτερο ποσοστό παραοικονομίας στην Ευρώπη, καθώς η σκιώδης οικονομία της άγγιξε το 24% του Α.Ε.Π. το 2012, ποσό που προσεγγίζει τα 45 δις ευρώ (δηλαδή περίπου το ¼ του Α.Ε.Π. της χώρας). Παρόλα αυτά αξίζει να σημειωθεί ότι το ποσοστό αυτό εμφανίζεται μειωμένο σε σχέση με το 2011, όπου άγγιξε το 24,3% του Α.Ε.Π.

της χώρας.

---

<sup>5</sup>Ιδρυμα Μεσογειακών Μελετών, 1993, «Φορολογικό καθεστώς, παραοικονομία και φοροδιαφυγή στην Ελλάδα», Αθήνα

## Η ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΗΝ Ε.Ε.-28,ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ Α.Ε.Π (2013)



## ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2<sup>ο</sup> ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Ως παραοικονομία ορίζεται το τμήμα εκείνο της οικονομικής δραστηριότητας το οποίο ασκείται λαθραία και παράνομα. Το συγκεκριμένο τμήμα της οικονομικής δραστηριότητας ενώ θα έπρεπε να περιλαμβάνεται στο επίσημο εθνικό προϊόν αφού δημιουργεί προστιθέμενη αξία, δεν είναι δυνατόν να μετρηθεί όπως και να καταγραφεί από τις επίσημες στατιστικές υπηρεσίες, οπότε αποκαλύπτεται συνήθως όταν οι καταναλωτικές δαπάνες ξεπερνούν κατά πολύ τα καταγεγραμμένα επίσημως συνολικά εισοδήματα.

### 2.1 ΑΙΤΙΕΣ ΥΠΑΡΞΗΣ

Ως κυριότερες αιτίες ύπαρξης και διαιώνισης αυτού του φαινομένου θεωρούνται:

- ❖ Ο βαθμός του κρατικού παρεμβατισμού (περιορισμοί, αλλαγές νόμων, μέγεθος δημόσιου τομέα)
- ❖ Η κρατική γραφειοκρατία
- ❖ Η υψηλή φορολογική επιβάρυνση (φόροι, εισφορές κοινωνικής ασφάλισης)
- ❖ Η φοροδιαφυγή
- ❖ Το υψηλό ποσοστό των ελεύθερων επαγγελματιών στην οικονομία, σε σχέση με το ποσοστό εκείνων οι οποίοι προσφέρουν εξαρτημένη εργασία
- ❖ Η ανεργία
- ❖ Το επίπεδο ευσυνειδησίας και κοινωνικοοικονομικών αξιών των ηγετών και των μελών της κοινωνίας

❖ Η ύπαρξη «βρώμικου» χρήματος το οποίο μπορεί να προέρχεται από ναρκωτικά, πορνεία, εμπόριο όπλων, καταχρήσεις δημοσίου χρήματος, κ.ά.

❖ Η μη ορθολογική χρησιμοποίηση εκ μέρους του κράτους του προϊόντος των φορολογιών

❖ Η επιεικής τιμωρία (πχ. χαμηλά πρόστιμα, επιπλήξεις) των παραοικονομώντων

Από την άλλη, δείκτες παραοικονομίας αποτελούν ο ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ, ο λόγος της συμμετοχής του εργατικού δυναμικού στην επίσημη οικονομία και η αναλογία της ρευστότητας της εκάστοτε χώρας.

Από όλα τα παραπάνω, έχει βρεθεί σε διάφορες έρευνες ότι οι πιο σημαντικές αιτίες για τη δημιουργία παραοικονομίας σε πολλές χώρες είναι η φορολογική επιβάρυνση, οι πολλοί ελεύθεροι επαγγελματίες και οι κρατικοί περιορισμοί. Για την Ελλάδα πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι οι τρεις πιο σημαντικές αιτίες είναι η ανεργία, ο μεγάλος αριθμός αυτοαπασχολούμενων και οι κοινωνικές εισφορές ως κομμάτι της φορολογικής επιβάρυνσης. Η ύπαρξη υψηλού ποσοστού παραοικονομίας καθιστά αναποτελεσματικές τις περισσότερες πολιτικές, αφού τα μέτρα οικονομικής πολιτικής επηρεάζουν μόνο εκείνους που δεν παραοικονομούν.<sup>6</sup>

Έτσι εξηγείται, γιατί η πολιτική περιορισμού των εισοδημάτων και της ζήτησης οδηγεί, τελικά, σε μείωση του εισοδήματος και της ζήτησης μόνον εκείνων που προσφέρουν εξαρτημένη εργασία (μισθωτοί). Δεν έχουν άδικο, συνεπώς, εκείνοι οι οποίοι υποστηρίζουν ότι το κόστος των σταθεροποιητικών προγραμμάτων και των προγραμμάτων σύγκλισης επιβαρύνονται κυρίως οι μισθωτοί και οι συνταξιούχοι.

---

<sup>6</sup><https://www.mikrometoxos.gr>

## 2.2 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

### ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ

Αρνητικές συνέπειες της παραοικονομίας. Όπως η φοροδιαφυγή, έτσι και η παραοικονομία, έχει σαν φυσική απόρροια κάποιες επιπτώσεις. Παρακάτω, θα αναλυθούν οι αρνητικές επιδράσεις που ασκεί, τόσο στο σχεδιασμό, όσο και στην αποτελεσματικότητα της οικονομικής πολιτικής, επηρεάζοντας τον καθορισμό των στόχων και των μέσων της, καθώς και των περιορισμών του οικονομικού συστήματος. Πιο συγκεκριμένα, έχουμε ότι:

- Η αύξηση του μεγέθους της «σκιάδους οικονομίας» είναι συνέπεια της φορολογίας και σε συνδυασμό με την αύξηση των φορολογικών συντελεστών, αναμενόμενο είναι, να φέρουν μείωση των εσόδων από φόρους, που συνεπάγεται και επιπλέον έλλειμμα στον προϋπολογισμό.

- Οι επίσημοι δείκτες, όπως για παράδειγμα η ανεργία, στους οποίους βασίζεται η οικονομική πολιτική, δίνουν λανθασμένο μέγεθος εξαιτίας της παραοικονομίας-και συνεπώς, τα μέτρα που λαμβάνονται είναι προς την λάθος κατεύθυνση.

- Επίσης, η αύξηση της άτυπης οικονομίας αποτελεί αντίδραση των πολιτών στην μεγάλη πίεση από τις κρατικές δραστηριότητες (μεγάλη φορολογία, πολυνομία, κ.α.).

- Δημιουργεί στρεβλώσεις, σε ότι αφορά στην οικονομική διάρθρωση, στη διανομή στο εισόδημα, στη δημοσιονομική κατάσταση, στην παραγωγικότητα και στην διεθνή ανταγωνιστικότητα της χώρας. Το τελευταίο έχει σαν συνέπεια, να δημιουργείται εσφαλμένη εικόνα κάποιων σημαντικών μεγεθών, όπως είναι του πληθωρισμού, του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης και του ποσοστού ανεργίας.<sup>7</sup>

- Επιπρόσθετα, επηρεάζεται σημαντικά η αξιοπιστία των επίσημων στατιστικών στοιχείων, που αφορούν το ύψος των διάφορων μακροοικονομικών μεγεθών. Τέτοια είναι, το Α.Ε.Π., οι αποταμιεύσεις, το



επίπεδο των τιμών, η απασχόληση, οι επενδύσεις, κ.α., τα οποία δεν αποτυπώνουν την πραγματικότητα, εφόσον καλύπτουν τμήμα μόνο της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας. Η αναξιοπιστία τους αφορά, τόσο το απόλυτο μέγεθός τους, όσο και την εκτίμηση του ρυθμού μεταβολής τους και είναι απόλυτα φυσιολογικό, να επηρεάζεται η επιλογή των μέσων και η αποτελεσματικότητα της οικονομικής πολιτικής.

- Αναπόφευκτη είναι και η δημιουργία ενός φαύλου κύκλου, αφού η αναποτελεσματικότητα των οικονομικών προγραμμάτων, που βασίζονται σε λανθασμένα στοιχεία, μπορούν να αποτελέσουν αφορμή για ακόμα μεγαλύτερη αύξηση της παραοικονομίας. μια μεταβολή στο μέγεθος της παραοικονομίας, αποτυπώνεται σε μεταβολές, σε τρεις βασικούς δείκτες:

- Η λειτουργία των παραοικονομούντων εκτός του ισχύοντος πλαισίου της αγοράς και των νόμων συνεπάγεται αθέμιτο ανταγωνισμό και υπερκέρδη.

- Στους νομισματικούς δείκτες, εφόσον οι συναλλαγές στην σκιώδη οικονομία πραγματοποιούνται συνήθως με μετρητά. Ως εκ τούτου, επηρεάζεται θετικά ή αρνητικά η ζήτηση χρήματος για συναλλακτικούς σκοπούς.<sup>8</sup>

- Στους δείκτες απασχόλησης, γιατί το ποσοστό των απασχολουμένων στην επίσημη οικονομία ως προς τον πληθυσμό, μειώνεται όσο αυξάνεται ο αριθμός των απασχολουμένων στην παραοικονομία.

- Στους δείκτες παραγωγής και δαπάνης, αφού μειώνεται ο συντελεστής της εργασίας στην επίσημη οικονομία, όταν αυξάνεται η παραοικονομία, εξαιτίας του γεγονότος ότι μέρος του εργατικού δυναμικού στρέφεται σε αυτήν. Περιορίζεται παράλληλα, η αποτελεσματικότητα της μακροοικονομικής πολιτικής, νομισματικής ή δημοσιονομικής. Συγκεκριμένα, αρνητικά επηρεάζεται η αποτελεσματικότητα της δημοσιονομικής πολιτικής, για τον λόγο ότι η ύπαρξη της παραοικονομίας μειώνει τα έσοδα από τους φόρους.

---

<sup>7</sup>Τάτσος Ν., 2001 «Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα»

Άρα:

- Περιορίζεται και η δυνατότητα του κράτους να πραγματοποιεί δημόσιες δαπάνες, με αποτέλεσμα να προσφέρονται μικρότερης ποσότητας και χαμηλότερης ποιότητας δημόσια αγαθά.<sup>9</sup>

- Αυξάνεται το σχετικό φορολογικό βάρος της επίσημης οικονομίας, με την αύξηση των φορολογικών συντελεστών, που έρχεται σαν συνέπεια της απώλειας φορολογικών εσόδων, λόγω της παραοικονομίας, το οποίο με την σειρά του, οδηγεί σε αύξηση της ροπής των φορολογουμένων για φοροδιαφυγή και επιπλέον αύξηση της παραοικονομίας. Διαπιστώνεται επομένως, ότι λειτουργεί σαν φαύλος κύκλος.

### **ΘΕΤΙΚΕΣ**

Ωστόσο και στην παραοικονομία παρατηρούνται κάποιες θετικές επιδράσεις, κυρίως στην συνολική οικονομική δραστηριότητα.

Συνεπώς έχουμε ότι:

- Η δημιουργία της παραοικονομίας, οδηγεί σε αύξηση του ανταγωνισμού - στον επίσημο τομέα- και σε εξαναγκασμό της δημόσιας διοικήσεως να προβεί σε πρακτικές που ενθαρρύνουν την επιχειρηματική δραστηριότητα.

- Το μεγαλύτερο τμήμα των εισοδημάτων που δημιουργούνται με την παραοικονομία, δαπανώνται σε αγαθά και υπηρεσίες που παράγονται στην επίσημη οικονομία, συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στην ανάπτυξή της.

---

<sup>8</sup> Παυλόπουλος Π., 2002, «Η Παραοικονομία στην Ελλάδα: Επανεξέταση»

<sup>9</sup><https://www.mikrometoxos.gr>

- Σε οικονομίες που βρίσκονται σε μεταβατικό στάδιο, όπου η επιχειρηματικότητα βρίσκεται σε πολύ χαμηλό επίπεδο, εκτιμάται ότι, η παραοικονομία μπορεί να αποτελέσει παράγοντα να δείξει ως επιχειρηματικών ταλέντων, μέσω της εμπειρίας που αποκτάται, σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας της ελεύθερης αγοράς και αναζήτησης του κέρδους.

- Μπορεί να αναδείξει ένα δυναμικό επιχειρηματικό πνεύμα, το οποίο είναι ικανό να φέρει θετικά αποτελέσματα στην ανταγωνιστικότητα και αποτελεσματικότητα των επιχειρήσεων, να βοηθήσει στην βελτίωση των εξαγωγών, αλλά και να συμβάλλει στον περιορισμό της δραστηριότητας, από την πλευρά του κράτους.<sup>10</sup>

- Οι δραστηριότητες στην παραοικονομία, δημιουργούν νέες θέσεις, στον τομέα της μερικής απασχόλησης, με αποτέλεσμα να απασχολούνται άτομα, που διαφορετικά θα ήταν άνεργοι.

---

<sup>10</sup><https://www.mikrometoxos.gr>

### **2.3 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΟΥΝΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΙΣ**

Σημασία δεν έχει μόνο να οριστεί η έννοια της παραοικονομίας, αλλά να προσδιοριστούν κάποια κοινά γνωρίσματα των ατόμων που επιλέγουν ή ωθούνται να δραστηριοποιούνται στο χώρο αυτό.

α. Η παραοικονομία συναντάται περισσότερο στις αστικές περιοχές, όπου εντοπίζονται περίπου τα 7 από τα 10 παραοικονομούντα νοικοκυριά και όπου η επίπτωση της παραοικονομίας ανέρχεται σε 34,6% έναντι 32% του συνόλου της χώρας. Στις αγροτικές περιοχές η επίπτωση της παραοικονομίας, αν και υπολογίσιμη.

β. Η επίπτωση της παραοικονομίας είναι μεγαλύτερη από τη μέση στις περιοχές Ανατολικής Στερεός, (λόγω Αθηνών) και Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας (λόγω Θεσσαλονίκης). Δυσεξήγητη είναι η εκτίμηση υψηλής παραοικονομίας στη Θράκη και χαμηλής στην Κρήτη, εάν ληφθεί υπόψη το επίπεδο και η διάρθρωση των τοπικών οικονομιών.

γ. Υψηλότερη τάση προς παραοικονομία έχουν οι ευρισκόμενοι στην αγορά εργασίας είτε ως εργαζόμενοι (41 %) είτε ως άνεργοι (62,7%). Αντίθετα μικρότερη παραοικονομία συναντάται στους συνταξιούχους (11,5)

δ. Σχετικά με το επάγγελμα του αρχηγού υψηλότερη επίπτωση παρουσιάζει η παραοικονομία στους επιστήμονες και τους ασκούντες σε ελεύθερα επαγγέλματα, στους υπαλλήλους γραφείου, στους εμπόρους και πωλητές, στους ασχολούμενους στην παροχή υπηρεσιών αλλά και τους τεχνίτες και εργάτες.

ε. Όσον αφορά τον κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, παρατηρούμε ότι παραοικονομούν τόσο οι εργαζόμενοι στη βιομηχανία και βιοτεχνία, καθώς και σε όλες τις υπηρεσίες και το εμπόριο, όσο και οι απασχολούμενοι στον ηλεκτρισμό και ύδρευση.

στ. Είναι εντυπωσιακό ότι μεγαλύτερη κατά μέσον όρο τάση προς παραοικονομία παρουσιάζουν τα νοικοκυριά των οποίων ο αρχηγός εργάζεται στο Δημόσιο (44,5%) από εκείνα των οποίων ο αρχηγός εργάζεται στον ιδιωτικό τομέα (40%).

ζ. Είτε αυτοαπασχολούμενος (εκτός αγροτών), είτε εργάτης, είτε υπάλληλος είναι ο αρχηγός, το ποσοστό των παραοικονομούντων είναι ουσιαστικά το ίδιο, γύρω στο 44%.<sup>11</sup>

η. Η επίπτωση της παραοικονομίας είναι υψηλότερη για τους άνδρες αρχηγούς από ό,τι για τις γυναίκες. Ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης, προκύπτει ότι η επίπτωση της παραοικονομίας δεν διαφοροποιείται ουσιαστικά. Την υψηλότερη εμφανίζουν οι κάτοχοι απολυτηρίου μέσης

εκπαίδευσης (39,4%) και τη μικρότερη αυτοί που απλώς φοίτησαν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

θ. Τα μικρού και μεγάλου μεγέθους νοικοκυριά εμφανίζουν μικρότερη παραοικονομική δραστηριότητα σε σχέση με τα μεσαίου, μεγέθους, τα οποία εμφανίζουν και τη σχετικά υψηλότερη συγκέντρωση.

---

<sup>11</sup> Ασπροπούλου, Ντίλιου, 2016, <<Πατριωτισμός και Φορολογική συμμόρφωση>>

## **2.4 ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΑΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ**

Στην Ελλάδα το πρόβλημα της μη καταβολής φόρων έχει πάρει μεγάλες διαστάσεις και στις τρεις μορφές που συναντάται στην παγκόσμια οικονομία, τη φοροδιαφυγή, τη φοροαποφυγή και την παραοικονομία. Σύμφωνα με Έρευνα του Ο.Ε.Ε. και του Τμήματος Στατιστικής του Οικ. Παν. Αθηνών του 2010 με θέμα «Μέτρηση της Φορολογικής Συνείδησης» διαπιστώθηκε ότι:

- 8 στους 10 ερωτηθέντες εκτιμούν ότι οι φορολογούμενοι που φοροδιαφεύγουν το πραγματοποιούν επειδή «υπάρχει μικρή πιθανότητα εντοπισμού τους» από τις φοροελεγκτικές αρχές που είναι αρμόδιες για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής.
- 1 στους 5 είναι διατεθειμένος να πάρει το ρίσκο της απόκρυψης των εισοδημάτων του, έστω και αν γνωρίζει ότι είναι πολύ πιθανό να εντοπισθεί από τις φορολογικές αρχές.
- Σχεδόν 1 στους 2 των ερωτηθέντων πιστεύει ότι «αν θελήσει να αποκρύψει τα εισοδήματά του από την εφορία, μπορεί να το πραγματοποιήσει».
- 1 στους 10 παραδέχεται ότι έχει επιχειρήσει να εξαπατήσει την εφορία αναφορικά με τα πραγματικά του εισοδήματα.

- 8 στους 10 θεωρούν ότι είναι ηθική τους υποχρέωση να δηλώνουν τα πραγματικά τους εισοδήματα.
- 1 στους 2 πολίτες θεωρούν ότι σε ένα διεφθαρμένο κράτος η φοροδιαφυγή αποτελεί μια λογική αντίδραση.

Συμπερασματικά προκύπτει ότι η αδυναμία σύλληψης των φοροφυγάδων και η έκταση της διαφθοράς αποτελούν κρίσιμους παράγοντες για τον καθορισμό της φορολογικής συμπεριφοράς των πολιτών.

Για τη χώρα μας οι εργασίες μέτρησης της φοροδιαφυγής, καθώς και των αιτιών που την προκαλούν, είναι είτε αποσπασματικές, είτε υιοθετούν αμφίβολης καταλληλότητας για την ελληνική περίπτωση μεθοδολογίες και το όλο θέμα παραμένει εν πολλοίς αδιερεύνητο. Το μέγεθος της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα έχει καταγραφεί από διάφορους διεθνείς οργανισμούς.

Η συνοπτική αναφορά στο πρόβλημα της φοροαποφυγής, φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας στην Ελλάδα δείχνει ξεκάθαρα ότι η φορολογική διοίκηση αδυνατούσε στοιχειωδώς να εισπράξει τους φόρους.

Ένας φορολογικός ελεγκτικός μηχανισμός εξαρτώμενος από έναν απαρχαιωμένο Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων και προσηλωμένος σε ένα αυστηρό σύστημα επιβολής προστίμων με πολύ χαμηλή εισπραξιμότητα, ο οποίος αντικειμενικά δεν μπορούσε να επιτελέσει το έργο του ενώ ταυτόχρονα το πλαίσιο αυτό ήταν η γενεσιουργός αιτία της διαφθοράς και της αδιαφάνειας.

Το σύστημα ουσιαστικά του ελέγχου βασιζόταν στον κατ'εκτίμηση υπολογισμό των «λογιστικών διαφορών» με την απειλή της απόρριψης των βιβλίων και τον εξωλογιστικό προσδιορισμό. Το αποτέλεσμα στην πράξη ήταν ένα πλήρες «θέατρο του παραλόγου» αφού οι επιχειρήσεις δεν έκαναν τις νόμιμες και επιβεβλημένες φορολογικές αναμορφώσεις προκειμένου να τις αφήσουν σαν «δθήθεν» ανακάλυψη για τον έλεγχο.<sup>12</sup>

Ιδιαίτερα προβληματική εμφανίζεται επίσης η εξέλιξη των φορολογικών υποθέσεων στα δικαστήρια. Πολύ μεγάλες καθυστερήσεις (που συχνά ξεπερνούν την 5ετία), συχνές αναστολές καταβολής των προβλεπόμενων

προκαταβολών και απορριπτικές για το δημόσιο αποφάσεις που στηρίζονται σε τυπικές ατέλειες διοικητικών πράξεων είναι αιτίες που ακυρώνουν την είσπραξη βεβαιωμένων φόρων και δημιουργούν κίνητρα για φοροδιαφυγή εφόσον στη χαμηλή πιθανότητα αποκάλυψης της φοροδιαφυγής προστίθεται η χαμηλή πιθανότητα έγκαιρης και αποτελεσματικής τιμωρίας.

---

<sup>12</sup>[http://elg-v.blogspot.com/2011/05/blog-post\\_07.html](http://elg-v.blogspot.com/2011/05/blog-post_07.html)

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3<sup>ο</sup> ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ

Η φοροδιαφυγή αφορά την με οποιοδήποτε τρόπο απόκρυψη φορολογητέας ύλης ενός φορολογούμενου προσώπου. Είναι μια απάτη σε βάρος του κράτους και μπορεί να σημειωθεί κατά παράβαση και παρέκκλιση των φορολογικών νόμων που ισχύουν.

### 3.1 ΑΙΤΙΕΣ ΓΙΑ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΤΗΝ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ

Μπορούμε να ορίσουμε πολλούς παράγοντες ως αιτίες της φοροδιαφυγής. Η εξάπλωση της φοροδιαφυγής είναι κάτι που παρατηρείτε στις οικονομίες εκείνες όπου τα ποσοστά παραοικονομίας είναι υψηλά, όπου οι αυτοαπασχολούμενοι (μη μισθωτοί) αποτελούν πλειοψηφία μεταξύ του εργατικού δυναμικού και το επίπεδο των προσφερόμενων δημοσίων αγαθών και υπηρεσιών είναι χαμηλό, ενώ ταυτόχρονα οι φορολογικοί συντελεστές είναι υψηλοί.

Στην Ελλάδα η πολυπλοκότητα της φορολογικής νομοθεσίας είναι ένα φαινόμενο που συντελεί σημαντικά στην φοροδιαφυγή. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ότι μέσα σε μόλις μια τριετία (2010-2013), ψηφίστηκαν 20 νόμοι που αφορούσαν αλλαγές στην φορολογία. Ένας τόσο μεγάλος αριθμός τροποποιήσεων έχει ως αποτέλεσμα να καταστεί το φορολογικό σύστημα πολύπλοκο και αδιαφανές, με όλο και λιγότερους πολίτες να το εμπιστεύονται, στρεφόμενοι προς τον δρόμο της φοροαποφυγής.<sup>13</sup>

Τα αίτια της φοροδιαφυγής μπορούν να παρουσιαστούν συνοπτικά μέσω προσδιοριστικών παραγόντων (φορολογικών και μη). Οι αιτίες είναι οι εξής :

A) Το ύψος των φορολογικών συντελεστών και η μη δίκαιη κατανομή των φορολογικών βαρών. Βασική αιτία η οποία δημιουργεί στο άτομο πολλές φορές το αίσθημα της αδικίας στρέφοντας το ενάντια σε αυτά τα μέτρα.

---

<sup>13</sup>Κοψαχείλη Α., 2014, <<Αιτίες φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής στην Ελλάδα>>



Β) Η δομή της οικονομίας και της οικονομικής δραστηριότητας ( βαθμός παραοικονομίας, ποσοστό αυτοαπασχολούμενων, ποσοστό γεωργικού τομέα στο σύνολο του ΑΕΠ).

Γ) Η ελλιπής εκπαίδευση των ατόμων που απασχολούνται στον έλεγχο των φορολογικών παραβάσεων, που οδηγεί στην ανεπάρκεια καταγραφής των οικονομικών δραστηριοτήτων και διασταύρωσης φορολογικών στοιχείων από τους ελεγκτικούς μηχανισμούς.

Δ) Ο τρόπος διαχείρισης του δημόσιου χρήματος που εισπράττει η εκάστοτε κυβέρνηση από την φορολογία. Τα χρήματα αυτά μαζεύονται ώστε να χρησιμοποιούνται για την αναβάθμιση δημοσίων υπηρεσιών και την πληρωμή μισθών του δημοσίου. Πολλές φορές όμως πηγαίνουν στην αποπληρωμή χρεών του δημοσίου.

Ε) Το ύψος των ποινών για φορολογικές παραβάσεις. Πολλές φορές οι ποινές λόγω καλού πρότερου βίου είναι αρκετά επιεικείς.

Στ) Η τεχνολογική ανεπάρκεια και η γραφειοκρατία. Οι ελεγκτικοί μηχανισμοί δεν είναι εκσυγχρονισμένοι στο βαθμό που χρειάζεται.

Ζ) Το μέγεθος του δημόσιου τομέα σε σχέση με τον βαθμό του κρατικού παρεμβατισμού στην οικονομική δραστηριότητα.

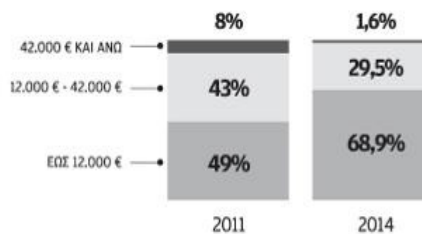
Η) Η ανύπαρκτη φορολογική παιδεία και το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο. Το άτομο από την στιγμή που δεν λαμβάνει σε νεαρή ηλικία την κατάλληλη για αυτά τα θέματα παιδεία, προβαίνει πιο εύκολα σε αυτές τις πράξεις. Η ελλιπής γνώση σχετικά με τα έσοδα των φόρων όσο αναφορά τη χρήση τους ως κάλυψη του κόστους παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών είναι παράγοντας σοβαρός για να μην κατανοούν την βαρύτητα της τακτοποίησης των φορολογικών τους υποχρεώσεων.

Θ) Ο τρόπος δαπάνης των εσόδων από το κράτος. Δηλαδή η πεποίθηση που δημιουργείται στον φορολογούμενο εκ μέρους του κράτους που αφορά την ορθή διαχείριση του δημόσιου χρήματος είναι το καλύτερο κίνητρο για να ανταποκρίνεται και ο πολίτης νόμιμα απέναντι στις υποχρεώσεις του. Πλην όμως, εάν σχηματίζεται η εντύπωση ότι δεν αντισταθμίζεται η προσωπική του

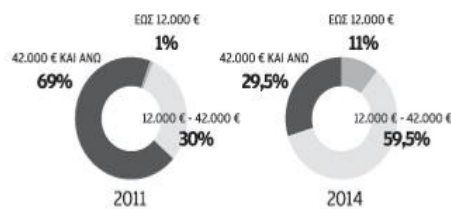
θυσία με την καλή διαχείριση των κρατικών δαπανών, τότε μειώνεται η φορολογική του συνείδηση και ενισχύονται οι τάσεις φοροδιαφυγής.

l) Ο βαθμός οργάνωσης που βρίσκεται η αγορά. Αν οι επιχειρήσεις που λειτουργούν σε μια χώρα είναι πολλές σε αριθμό, αλλά μικρού μεγέθους (1-10 άτομα), οι δυνατότητες φοροδιαφυγής θα είναι αυξημένες, επειδή η λογιστική οργάνωση των επιχειρήσεων αυτών είναι χαμηλή και η παρακολούθησή τους από τις φορολογικές αρχές γίνεται από δύσκολη έως και αδύνατη. Αντίθετα, στις χώρες που οι επιχειρήσεις είναι λιγότερες και μεγαλύτερες, η παρακολούθησή τους από τις φορολογικές αρχές είναι πιο εύκολη.

#### ΠΟΣΟΣΤΟ ΔΗΛΩΣΕΩΝ ΤΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ

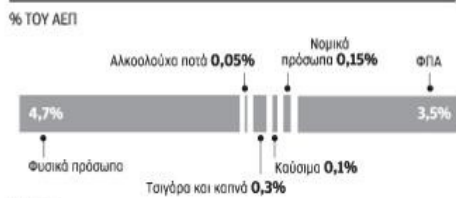


#### ΚΑΤΑΒΛΗΘΕΙΣ ΦΟΡΟΣ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ



ΠΗΓΗ: ΔΑΝΕΟΙΣ

#### ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ



ΠΗΓΗ: ΣΕΒ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Έρευνα του ΣΕΒ σχετικά με την φοροδιαφυγή εισοδήματος

### 3.2 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ. ΘΕΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ

Η φοροδιαφυγή έχει μεικτές συνέπειες, τόσο αρνητικές όσο και θετικές, ωστόσο θα πρέπει να τονίσουμε ότι αυτές που επικρατούν είναι οι δυσμενείς.<sup>14</sup>

Θα ξεκινήσουμε παρουσιάζοντας τις αρνητικές συνέπειες.

A) Προκαλεί ανισοκατανομή των φορολογικών βαρών, καθώς δεν παραβαίνουν όλοι οι φορολογούμενοι τον νόμο, αφού δεν έχουν τι ίδιες ευκαιρίες και δυνατότητες να προβούν σε κάτι τέτοιο. Υπάρχουν μάλιστα επαγγέλματα που δίνουν περισσότερες ευκαιρίες σε κάποιους πολίτες. Το αποτέλεσμα είναι άτομα με την ίδια φοροδοτική ικανότητα να έχουν διαφορετική φορολογική επιβάρυνση, ενώ οι φορολογικοί συντελεστές αυξάνονται.

B) Μέσω της φοροδιαφυγής οδηγούμαστε σε μεγάλα δημόσια ελλείματα, καθώς προκαλείτε έλλειψη οικονομικών πηγών για το κράτος, πράγμα που το καθιστά αδύναμο προς τις οικονομικές υποχρεώσεις του. Είναι ένα αίτιο που σπρώχνει την κυβέρνηση προς τον εξωτερικό ή εσωτερικό δανεισμό. Ο εξωτερικός δανεισμός συνεπάγεται με λιγότερη ανεξαρτησία και ελευθερία οικονομικών και άλλων επιλογών για την χώρα, την στιγμή που το δημόσιο χρέος μπορεί να εκτιναχθεί εξαιτίας των υψηλών επιτοκίων των εξωτερικών δανειστών. Με τον εσωτερικό δανεισμό εννοείτε η αύξηση των επιτοκίων με στόχο την προσέλκυση ιδιωτικών κεφαλαίων για την κάλυψη του δημοσίου ελλείματος, κάτι που μειώνει την κυκλοφορία του χρήματος στην αγορά ταυτόχρονα τα ιδιωτικά κεφάλαια γίνονται δέσμια του κρατικού θησαυροφυλακίου, μειώνοντας τις ιδιωτικές επενδύσεις αλλά και κατ' επέκταση την ανταγωνιστικότητα.

---

<sup>14</sup> Θεοχαράκη, Μαργκίνι, Νικολακάκη, 2017, <<Η φοροδιαφυγή – φοροαποφυγή στην Ελλάδα. Επιπτώσεις στην Ελληνική Οικονομία από την ανάπτυξη του φαινομένου της παραοικονομίας.>>

Γ) Οι συναλλαγές που περιλαμβάνονται στην φοροδιαφυγή γίνονται τοις μετρητοίς. Αποτέλεσμα είναι να μειώνετε η ελαστικότητα της ζήτησης ρευστού στις αλλαγές των κρατικών επιτοκίων πράγμα που οδηγεί στο να υπάρχει μεγαλύτερη δυσκολία στην εφαρμογή νομισματικής πολιτικής.

Δ) Η ανταγωνιστικότητα πλήττεται καθώς γίνονται νοθείες από κάποιες αδύναμες επιχειρήσεις (συνήθως μικρομεσαίες) με ελάχιστη κερδοφορία, οι οποίες χρησιμοποιούν την φοροδιαφυγή σαν στρατηγικό πλεονέκτημα, μειώνοντας το κόστος και εξαφανίζοντας τον τέλειο ανταγωνισμό. Έτσι οι νέες επενδύσεις μειώνονται όλο και περισσότερο, καθώς τα κέρδη επιτυγχάνονται με πιο εύκολο τρόπο.

Ε) Η κυβέρνηση προκειμένου να εξαλείψει το φαινόμενο αναγκάζεται να σπαταλήσει μέρος του δημόσιου χρήματος. Η συγκρότηση ελεγκτικών μηχανισμών και η διατήρησή τους συνεπάγεται με υψηλά κόστη συναλλαγών και διοικήσεως, έτσι ώστε να είναι αποτελεσματικοί.

ΣΤ) Τέλος επηρεάζεται η φορολογική συνείδηση των φορολογούμενων που είναι συνεπείς προς τις φορολογικές τους υποχρεώσεις. Αυτό οδηγεί στην διεύρυνση του φαινομένου της φοροδιαφυγής.

Δεν είναι λίγοι ωστόσο αυτοί που υποστηρίζουν πως η φοροδιαφυγή έχει και θετικές επιπτώσεις στην οικονομία (αν και σε πολλές περιπτώσεις αμφισβητείτε). Οι θετικές συνέπειες είναι οι εξής :

Α) Η φοροδιαφυγή θεωρείτε ένα μέσο που προσφέρει την δυνατότητα της (αυξημένης) αποταμίευσης. Δηλαδή τα άτομα, αλλά και οι επιχειρήσεις αποκτούν την δυνατότητα για πραγματοποίηση οικονομικών δραστηριοτήτων που σε άλλη περίπτωση δεν θα είχαν.

Β) Πολλές φορές οι αποταμιεύσεις αυτές μπορούν να λειτουργήσουν σαν μοχλός επιτάχυνσης της οικονομικής ανάπτυξης, καθώς κινείτε περισσότερο χρήμα στην αγορά.

Γ) Για πολλά άτομα και επιχειρήσεις η φοροδιαφυγή αποτρέπει την υπέρμετρη φορολογική επιβάρυνση. Παρουσιάζουν δηλαδή χαμηλότερα έσοδα από τα πραγματικά, τα οποία φορολογούνται με μικρότερο συντελεστή.

Δ) Τέλος σε μια πιο ακραία άποψη υποστηρίζεται ότι υπάρχει θετική επίδραση της φοροδιαφυγής στον κρατικό προϋπολογισμό, αφού τα χρήματα που εξοικονομούνται από την φοροδιαφυγή δαπανώνται σε αγαθά, κάτι που όμως αμφισβητείται έντονα από πολλούς οικονομολόγους.<sup>15</sup>

---

<sup>15</sup> Φωτίου Π., 2015, <<Παράγοντες φοροδιαφυγής>>

### **3.3 ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

Η φοροδιαφυγή δεν αποτελεί φαινόμενο των τελευταίων ετών, αλλά αντίθετα έχει τις ρίζες πολλούς αιώνες πριν και συγκεκριμένα υπάρχουν αναφορές ήδη από την αρχαία Αθήνα και αρχαία Σπάρτη, για άτομα που απέφευγαν να πληρώνουν φόρους ή χρησιμοποιούσαν αθέμητα μέσα για μια πιο επιεική φορολογία. Στην χώρα μας σήμερα, το φαινόμενο αυτό συμβαίνει σε όλους τους τομείς της οικονομίας και πιο εκτεταμένα στον αγροτικό, ενώ αφορά όλα τα είδη φόρων. Για να αντιμετωπιστεί ή τουλάχιστον να περιοριστεί στο ελάχιστο η Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών συστημάτων ασκεί μια πληθώρα δράσεων<sup>16</sup>:

Α) Στην εξαγωγή καταστάσεων προς έλεγχο και διασταυρώσεις. Η ΓΓΠΣ παίζει υποστηρικτικό ρόλο στο ελεγκτικό έργο των υπηρεσιών του υπουργείου οικονομικών εξάγοντας πλήθος καταστάσεων προς έλεγχο βάσει κριτηρίων, καθώς και διασταυρώσεων.

Β) Ελέγχει τις καταστάσεις μη υποβολής περιοδικής δήλωσης ΦΠΑ

Γ) Διενεργεί διασταυρωτικούς ελέγχους των δηλωθέντων παραδόσεων από Ελληνικές επιχειρήσεις, προς αντίστοιχες του εξωτερικού

---

<sup>16</sup> Παγάνης, Πόθου, Σαββαΐδης, 2017, <<Φοροδιαφυγή και Φοροαποφυγή Α.Ε. και Ο.Ε. στην Ελλάδα>>

Δ) Εντοπισμός μη πληρωμής τελών κυκλοφορίας.

Ε) Πλήθος άλλων διασταυρώσεων, ελέγχων και καταστάσεων που ζητούνται από τις φορολογικές και ελεγκτικές υπηρεσίες του Υπουργείου Οικονομικών.

Από την πλευρά της η κυβέρνηση τα τελευταία χρόνια προωθεί όλο και περισσότερο τις ηλεκτρονικές πληρωμές μέσω POS σε όλη την Ελλάδα προκειμένου οι συναλλαγές να είναι αδιαφανείς. Για τον σκοπό αυτόν μάλιστα από το 2017, το Υπουργείο Οικονομικών διενεργεί ηλεκτρονικές κληρώσεις κάθε μήνα για όλες τις ηλεκτρονικές συναλλαγές που πραγματοποίησαν οι φορολογούμενοι, με χρηματικά έπαθλα. Δηλαδή κάτι σαν μια φορο-λοταρία ή οποία θα κάνει αυτές τις συναλλαγές πιο ελκυστικές.

Επιπλέον προωθείται και η φορολογική αμνηστία. Δηλαδή αν τα άτομα ή οι επιχειρήσεις δηλώσουν τα έσοδα από φοροδιαφυγή υπάρχει ένα πάγιο ποσοστό πληρωτέου φόρου της τάξεως του 25%-30%. Μετά από αυτό ισχύουν αυστηρές ποινές και κυρώσεις. Από το 2011 και έπειτα με την θέσπιση των υποχρεωτικών επαγγελματικών λογαριασμών όλες οι συναλλαγές μεταξύ επιχειρήσεων αλλά και αυτές τις μισθοδοσίας γίνονται υποχρεωτικά μέσω τραπεζικών λογαριασμών. Τέλος έχει καθιερωθεί από το Υπουργείο η τήρηση αυστηρά του «πόθεν έσχες» και η διεύρυνση των «τεκμηρίων απόκτησης περιουσιακών στοιχείων» σε όλα τα φυσικά πρόσωπα με ειδική δήλωση που υποβάλλεται ταυτόχρονα με την ετήσια δήλωση φορολογίας εισοδήματος, όπου περιγράφονται αναλυτικά όλες οι αλλαγές στην περιουσιακή κατάσταση οι οποίες επήλθαν την προηγούμενη χρονιά. Σε μελέτη που έκανε ο καθηγητής Schneider και ο A.T. Kearney κατέληξαν στο εξής «ότι η αύξηση των ηλεκτρονικών πληρωμών κατά μέσο όρο 10 τοις εκατό ετησίως για τουλάχιστον τέσσερα συναπτά έτη μπορεί να συρρικνώσει το μέγεθος της παραοικονομίας κατά 5 τοις εκατό».

Σημαντική αναφορά πρέπει να γίνει και στον ρόλο του Σώματος Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος (ΣΔΟΕ) το οποίο συστάθηκε το 1997 από το Υπουργείο Οικονομικών και αποτελεί μια ειδική ελεγκτική υπηρεσία, με στόχο την αποκάλυψη και καταπολέμηση εστίων οικονομικού εγκλήματος, τον έλεγχο της ορθής εφαρμογής των διατάξεων που σχετίζονται με τις εθνικές και κοινοτικές επιδοτήσεις και επιχορηγήσεις, την αποκάλυψη περιπτώσεων

διαφθοράς και απάτης, όπως και τον έλεγχο της ορθής εφαρμογής των διατάξεων που αναφέρονται στην προστασία της δημόσιας περιουσίας, με σκοπό την πρόληψη των σχετικών παραβάσεων και παράνομων πράξεων, την οικειοθελή συμμόρφωση των υπόχρεων, τη δίωξη των υπευθύνων παραβατών, καθώς και την προστασία γενικότερα των οικονομικών συμφερόντων του Ελληνικού Δημοσίου. Αναδιοργανώνεται συχνά από την εκάστοτε κυβέρνηση χωρίς όμως ποτέ να αλλάζει ο ρόλος του. Οι αρμοδιότητες που περιλαμβάνει είναι οι εξής<sup>17</sup>:

A) Αποτελεί τον πλέον ευέλικτο και ταχείας επέμβασης ελεγκτικό μηχανισμό της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων με σκοπό την έρευνα, τον εντοπισμό και την καταστολή οικονομικών παραβάσεων ιδιαίτερης βαρύτητας και σημασίας

B) Διενεργεί προληπτικούς ελέγχους εφαρμογής των διατάξεων της φορολογικής νομοθεσίας. Από την στιγμή μάλιστα που λειτουργεί χωρίς χρονικούς και χωρικούς περιορισμούς αποκτά μεγάλο πλεονέκτημα έναντι των φοροφυγάδων.

Γ) Προβαίνει σε συντονισμένες δράσεις, ταυτόχρονα σε επιχειρήσεις ή φυσικά πρόσωπα σε διάφορα σημεία της χώρας.

Δ) Συνεργάζεται και με άλλους ελεγκτικούς μηχανισμούς που εμπλέκονται σε παρόμοιες δράσεις, όπως τα τελωνεία ή η οικονομική αστυνομία, με στόχο τον εντοπισμό όλο και περισσότερων παραβατών.

Ε) Αξιολογεί και αναλόγως αξιοποιεί την κάθε πληροφορία που αφορά οποιοδήποτε οικονομικό αδίκημα, προβαίνοντας στις ανάλογες δράσεις. Μάλιστα τα τελευταία χρόνια υπάρχει και αριθμός επικοινωνίας με την υπηρεσία στον οποίο οι πολίτες μπορούν να προβαίνουν σε καταγγελίες σχετικά με οικονομικά αδικήματα.

Στ) Έχει την δυνατότητα να ασκεί ελέγχους και έρευνες σε οποιαδήποτε επαγγελματική εγκατάσταση ή μεταφορικό μέσο και να προβαίνει σε κατασχέσεις εγγράφων, δεσμεύσεις λογαριασμών και γενικά οποιοδήποτε στοιχείου κρίνεται απαραίτητο, όταν υπάρχουν βάσιμες υποψίες τέλεσης φορολογικών παραβάσεων.

Ζ) Τέλος το ΣΔΟΕ πλέον έχει αποκτήσει εξειδίκευση σε καίριους τομείς έρευνας όπως η κυκλική απάτη στον ενδοκοινοτικό ΦΠΑ (carousel fraud), καθώς και στον εντοπισμό εξαφανισμένων εμπόρων (missing traders).



Στοιχεία από τους ελέγχους που διενεργήθηκαν το πρώτο εξάμηνο του 2018 όπως αυτά δημοσιεύτηκαν στην εφημερίδα καθημερινή.



### 3.4 ΠΟΙΝΕΣ ΤΙΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ

Η βαρύτητα ενός αδικήματος όπως αυτό της φοροδιαφυγής αλλά και γενικά των οικονομικών εγκλημάτων είναι μεγάλη και τιμωρείτε με βάση τον ποινικό κώδικα. Το ότι είναι έγκλημα από τα επονομαζόμενα 'εγκλήματα του λευκού κολάρου' και το ότι συνήθως τέτοιου είδους αδικήματα δεν φαίνονται άμεσα δεν σημαίνει ότι η τιμωρία είναι μικρή.<sup>18</sup> Κάθε άλλο θα λέγαμε. Σύμφωνα με τα όσα προβλέπει η ισχύουσα νομοθεσία στην Ελλάδα προκύπτουν τα εξής:

- Με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον 2 ετών τιμωρούνται όσοι διαπράττουν με πρόθεση το έγκλημα της φοροδιαφυγής στο φόρο εισοδήματος, στον Ενιαίο Φόρο Ιδιοκτησίας Ακινήτων (ΕΝΦΙΑ) ή στον Ειδικό Φόρο Ακινήτων (ΕΦΑ), εφόσον ο φόρος που αναλογεί στα φορολογητέα εισοδήματα υπερβαίνει ανά φορολογικό έτος τις 100.000 ευρώ. Με ποινή κάθειρξης τιμωρούνται όσοι υπερβαίνουν τις 150.000.

- Με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον 2 ετών τιμωρούνται οι παραβάτες που με πρόθεση δεν αποδίδουν τον Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ), το φόρο κύκλου εργασιών, το φόρο ασφαλίστρων και στους παρακρατούμενους και επιρριπτόμενους φόρους, τέλη ή εισφορές και αυτός υπερβαίνει τις 50.000 ευρώ ανά φορολογικό έτος. Με τις ίδιες προϋποθέσεις όταν το ποσό του φόρου υπερβαίνει τις 100.000, τιμωρείτε με ποινή κάθειρξης.

- Με ποινή φυλάκισης 2 ετών τουλάχιστον τιμωρούνται όσοι διαπράττουν το έγκλημα της φοροδιαφυγής στο δημόσιο φόρο πλοίων ή τον αποδίδει ανακριβώς και αυτός δεν υπερβαίνει τις 100.000 ανά φορολογικό έτος. Η ποινή της κάθειρξης ισχύει με τις ίδιες προϋποθέσεις όταν το ποσό υπερβαίνει τις 150.000.

---

<sup>18</sup> Τάτσος Ν.,2001, Παραοικονομία και φοροδιαφυγή στην Ελλάδα

- Στο έγκλημα της έκδοσης πλαστών ή εικονικών φορολογικών στοιχείων η ποινή που προβλέπεται από το νόμο είναι 3 μήνες φυλάκισης ανεξαρτήτως της αναγραφόμενης αξίας συναλλαγής.

- Για όποιον εκδίδει ή αποδέχεται εικονικά φορολογικά στοιχεία για ανύπαρκτη συναλλαγή ή για μέρος της η ποινή που προβλέπεται είναι φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους, εφόσον η συνολική αξία των στοιχείων υπερβαίνει το ποσό των 75.000 ευρώ. Η ποινή για όσου υπερβαίνουν σε αντίστοιχες συναλλαγές τις 200.000 ευρώ είναι ιδιαίτερα βαριά και περιλαμβάνει ποινή κάθειρξης μέχρι 10 έτη.

- Ποινική ευθύνη, ωστόσο, για την διάπραξη οικονομικών αδικημάτων βαραίνει και τους άμεσους συνεργούς, συμμετόχους ή οποιοδήποτε άτομο εν γνώσει του συμπράττει ή έχει άμεση συνδρομή στα παραπάνω αδικήματα.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4<sup>ο</sup> ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ

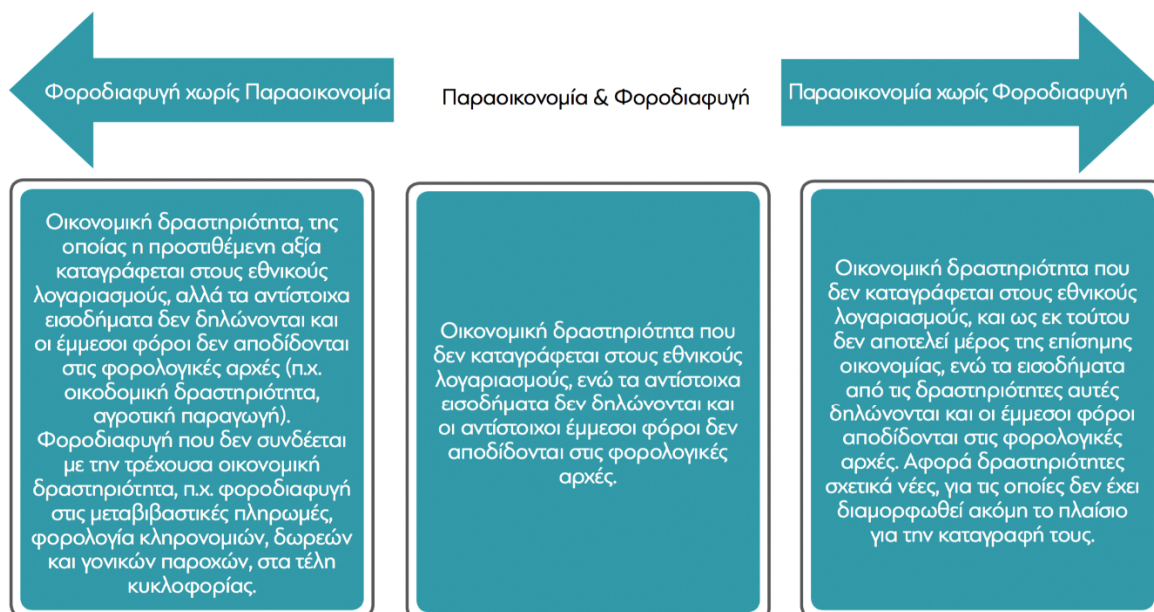
### 4.1 ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Στα προηγούμενα κεφάλαια αναφερθήκαμε στην έννοια της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας και σαν μια πρώτη ανάγνωση μπορούμε να πούμε ότι εννοιολογικά υπάρχει διαφορά μεταξύ των δυο φαινομένων. Πρόκειται για δυο πράξεις παράνομες οι οποίες τιμωρούνται από τον νόμο, αλλά αντιστοιχούν σε διαφορετικά αδικήματα με διαφορετικά χαρακτηριστικά.<sup>19</sup> Αρχικά η παραοικονομία δεν αφορά μόνο ένα άτομο, αλλά αντίθετα πρόκειται για αδίκημα οργανωμένου εγκλήματος. Δηλαδή πίσω από αυτό βρίσκεται τις περισσότερες φορές, μια ομάδα ατόμων η οποία δρα οργανωμένα. Για παράδειγμα παραοικονομία είναι το trafficking και η πώληση και διακίνηση ναρκωτικών, αδικήματα που έχουν την ιεραρχική δομή μιας πυραμίδας όπου για να φτάσει ο νόμος στα υψηλότερα στρώματα της, θα πρέπει πρώτα να συλλάβει όσους βρίσκονται στα κατώτερα. Προκύπτει λοιπόν ότι η παραοικονομία συνδέεται και με άλλες αξιόποινες πράξεις, που δεν αφορούν απαραίτητα το οικονομικό έγκλημα, όπως την λαθρεμπορία. Από την άλλη πλευρά η φοροδιαφυγή σε πολλές περιπτώσεις αφορά ένα μόνο άτομο, κυρίως τους ελεύθερους επαγγελματίες, το οποίο προσπαθεί να αποφύγει την πληρωμή των φόρων ή ενός σημαντικού μέρους της. Ακόμα και στην περίπτωση που η φοροδιαφυγή πραγματοποιείται από μια επιχείρηση, συνήθως αυτή είναι κάποια μικρή, γίνεται με απόφαση του ιδιοκτήτη της, ο οποίος έχει και τις σοβαρότερες ποινές, την στιγμή που άλλα στελέχη μπορεί να μην γνωρίζουν τίποτα. Η φοροδιαφυγή είναι ένα καθαρά οικονομικό έγκλημα και δεν σχετίζεται με κάποιο άλλο αδίκημα. Όσον αφορά το κέρδος στην παραοικονομία προέρχεται καθαρά από παράνομες οικονομικές δραστηριότητες και θα πρέπει να υπάρχει τρόπος να νομιμοποιηθεί μετέπειτα (ξέπλυμα χρήματος).

---

<sup>19</sup> Καρά, Λαφαζανίδης, 2015, <<Φοροδιαφυγή και Παραοικονομία στην Ελλάδα>>

Στην φοροδιαφυγή ωστόσο εκτός του ότι τα περιθώρια κέρδος είναι πολύ συγκεκριμένα λόγω του ύψους των φόρων, δεν χρειάζεται μετέπειτα να νομιμοποιηθούν, καθώς είναι απλά μέρος του φόρου το οποίο δεν πληρώνεται και μπορεί να εντοπιστεί μέσω ελέγχων. Συμπερασματικά στην παραοικονομία έχουμε άμεσο κέρδος, ενώ στην φοροδιαφυγή έμμεσο. Η φοροδιαφυγή έχει μικρότερες συνέπειες στα φορολογικά έσοδα των περισσότερων χωρών, επειδή οι μικρές επιχειρήσεις και οι αυτοαπασχολούμενοι αποτελούν μικρό κομμάτι του εργατικού δυναμικού. Η παραοικονομία ωστόσο έχει σύμφωνα με έρευνες αποτελεί ένα μεγάλο ποσοστό της συνολικής πραγματικής οικονομικής δραστηριότητας. Μάλιστα δεν είναι δυνατόν να καταγραφεί και να μετρηθεί από τις επίσημες στατιστικές υπηρεσίες όπως γίνεται στην περίπτωση της φοροδιαφυγής. Συνήθως αποκαλύπτεται όταν οι καταναλωτικές δαπάνες εμφανίζουν πολύ μεγάλη απόκλιση σε σχέση με τα επισήμως δηλωθέντα εισοδήματα. Η φοροδιαφυγή μπορεί θεωρικά να πραγματοποιηθεί από τον καθέναν, χωρίς να απαιτεί κάποια ιδιαίτερη γνώση. Αντίθετα η παραοικονομία πραγματοποιείται από άτομα που γνωρίζουν πολύ καλά το πως να ελιχθούν σε μια τέτοια κατάσταση. Ένα απλό παράδειγμα παραοικονομίας αποτελούν οι αμοιβές στα ιδιαίτερα μαθήματα, τα οποία μπορούν να πραγματοποιηθούν από συγκεκριμένη μερίδα ατόμων. Τέλος η φοροδιαφυγή αποτελεί παρακλάδι της παραοικονομίας το οποίο όμως θα μπορούσε να υπάρξει και αυτόνομα αν δεν υπήρχε η παραοικονομία και το αντίστροφο. Η παραοικονομία αφορά σύνολο ενεργειών ενώ η φοροδιαφυγή, αφορά μόνο τον τρόπο αποφυγής ή μείωσης του φόρου. Καταλήγουμε λοιπόν στο ότι μπορεί να υπάρχουν κάποια κοινά μεταξύ των δυο εννοιών, όμως όταν τις εξετάζουμε σε βάθος υπάρχουν αρκετές διαφορές από τον τρόπο τέλεσης μέχρι το κέρδος που αποκομίζετε από τα δυο αδικήματα.



**Πηγή:** Προσαρμοσμένο από Βασαρδάνη Μ. (Ιούνιος 2011), *Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα: Μια Γενική Επισκόπηση*, Οικονομικό Δελτίο Τεύχος 35, Τράπεζα της Ελλάδος. Βλ. επίσης και Νάστας Ε. (2007), *Το θεωρητικό πλαίσιο της διάκρισης ανάμεσα στη Φοροδιαφυγή και στην παραοικονομία*, e-Journal of Science & Technology (e-JST), Issue 4, σελ. 76, 86.

## 4.2 ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΣΤΗΝ Ε.Ε

Η φοροδιαφυγή δεν είναι μόνο ελληνικό φαινόμενο, αλλά αντίθετα είναι ένα φαινόμενο που συναντάται και σε πολλές Ευρωπαϊκές χώρες. Έχει καταστεί σαφές ότι η προσπάθεια για φοροδιαφυγή αποτελεί καθολικό φαινόμενο και ισχύει για όλες τις χώρες. Το γεγονός αυτό οφείλεται στο ότι η καταβολή του φόρου συνεπάγεται, για τους καταναλωτές, με μείωση του πραγματικού τους εισοδήματος και για τις επιχειρήσεις, με πτώση των καθαρών τους εσόδων. Οι Ευρωπαϊκές κυβερνήσεις σαν απάντηση, πρέπει να συντηρήσουν κυβερνητικούς μηχανισμούς μέσω των φόρων οι οποίοι γίνονται ολοένα και ακριβότεροι. Μοιραία λοιπόν υπάρχει και αύξηση των φόρων. Μπορεί η ο τρόπος φορολογίας να διαφέρει από χώρα σε χώρα ωστόσο τέτοια κρούσματα δεν παύουν να υπάρχουν. Ένα κοινό γνώρισμα όλων των Ευρωπαϊκών χωρών είναι η τάση για κατάργηση ή μείωση στο ελάχιστο της χρήσης πραγματικού χρήματος στις συναλλαγές. Ακόμα και η μικρότερη συναλλαγή μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσω πιστωτικής ή χρεωστικής κάρτας. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα ότι μέσω εφαρμογών για τα

κινητά τηλέφωνα πραγματοποιούνται συναλλαγές για αγορές εισιτηρίων του μετρό, χωρίς να λάβουν ποτέ το χάρτινο εισιτήριο, απλά και μόνο με ένα barcode το οποίο λαμβάνεται στο κινητό οι μπάρες ανοίγουν. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα όλες οι συναλλαγές να καταγράφονται, το λεγόμενο μαύρο χρήμα να μειώνεται, ενώ ταυτόχρονα το άτομο μέσω αυτών κερδίζει σε χρόνο. Οι μικρότερες Ευρωπαϊκές χώρες όπως η Μάλτα, το Λουξεμβούργο, η Ανδόρα και το Μονακό, προκειμένου να είναι ανταγωνιστικές προσφέρουν πολύ χαμηλή φορολογία σε επιχειρήσεις ώστε να έχουν εκεί την έδρα τους. Είναι γνωστοί και ως 'φορολογικοί παράδεισοι'. Με την φορολογία εκεί να κινείτε σε πολύ χαμηλά επίπεδα η φοροδιαφυγή δεν φαίνεται ιδιαίτερα ελκυστική. Μάλιστα πολλά κράτη επηρεαζόμενα από αυτή την στρατηγική έχουν μειώσει το ποσοστό φορολογίας ή προσφέρουν άλλες δυνατότητες φορολογικής ελάφρυνσης (πχ μεγάλη επιστροφή φόρων). Πρόσφατα μάλιστα, η Μ. Βρετανία μείωσε τον συντελεστή από 26% στο 22%. Ένα άλλο μέτρο αντιμετώπισης της φοροδιαφυγής που χρησιμοποιείτε στις Ευρωπαϊκές χώρες είναι η παιδεία. Πολλά Ευρωπαϊκά κράτη φροντίζουν από το σχολείο ακόμα να υπάρχει επιμόρφωση πάνω σε θέματα φοροδιαφυγής αλλά και της συνέπειες της, ώστε το άτομο από νεαρή ηλικία να καταλάβει ότι πρόκειται για μια παράνομη πράξη την οποία θα πρέπει να αποφύγει στην ενήλικη ζωή του. Χτίζεται ουσιαστικά μια φορολογική κουλτούρα στα πλαίσια του νόμιμου και της φορολογικής ηθικής. Από το 2002 και έπειτα τα ελεγκτικά πρότυπα σταμάτησαν να καθορίζονται από τις αντίστοιχες εθνικές οργανώσεις ελεγκτών και ακολουθώντας τις ανάγκες της παγκοσμιοποίησης, δημιουργήθηκαν τα διεθνή λογιστικά πρότυπα που με μικρές διαφοροποιήσεις ακολουθούνται από κάθε κράτος μέλος της Ε.Ε. Ο λογιστικός έλεγχος έτσι απλοποιείται και γίνεται πιο εύκολος.<sup>20</sup>

Κλείνοντας σημαντικό είναι να αναφέρουμε ότι όλες οι Ευρωπαϊκές χώρες έχουν πολύ αυστηρές ποινές για τα αδικήματα του οικονομικού εγκλήματος. Η Ευρωπαϊκή Ένωση στέλνει οδηγίες πάνω σε τέτοια ζητήματα τις οποίες και σε ένα βαθμό υιοθετεί το κάθε κράτος με κοινό το ότι οι ποινές πρέπει να είναι το ίδιο ανεξάρτητα του πιο πρόσωπο διαπράττει το αδίκημα, ενώ οι ποινές φυλάκισης διαφέρουν ανάλογα με το ύψος του ποσού της φορολογικής υπεξαίρεσης.

### 4.3 ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Το πρόβλημα της παραοικονομίας στην Ελλάδα χρειάζεται στοχευμένες λύσεις με απώτερο σκοπό την άμεση αντιμετώπιση του. Η πάταξη ενός τόσο μεγάλου προβλήματος απαιτεί χρόνο. Από την στιγμή που η ανεργία είναι ένας παράγοντας που ενισχύει την παραοικονομία μια ορθή λύση είναι σε πρώτη φάση η καταπολέμηση της ανεργίας. Ειδικά για τα νεαρά άτομα που πλήττονται από αυτό το πρόβλημα και αναγκάζονται να στραφούν σε παράνομες λύσεις, κάτι τέτοιο θα είχε και θετική κοινωνική επίδραση.

Τα επιδόματα που παρέχονται σε ανέργους είναι σίγουρα μια πολύ σημαντική βοήθεια ειδικότερα σε περιόδους οικονομικής ύφεσης όπου οι μισθοί είναι ιδιαίτερα χαμηλοί. Ωστόσο δεν θα πρέπει να παραβλέπετε ότι σαν συνέπεια πολλά άτομα να είναι περισσότερο πρόθυμοι να δραστηριοποιηθούν στην παραοικονομία αποκτώντας ένα επιπλέον εισόδημα μέσω των επιδομάτων ανεργίας τα οποία και θα εξακολουθούν να λαμβάνουν. Οπότε θα πρέπει τα επιδόματα αυτά να προσαρμοστούν ώστε να βοηθήσουν το άνεργο να βρει δουλειά και όχι να καταφύγει σε άλλες λύσεις. Από την πλευρά του εργοδότη ένας ανειδίκευτος και ανασφάλιστος εργαζόμενος έχει πολύ μικρότερο κόστος για την επιχείρηση. Οι επιχειρήσεις με το σημερινό φορολογικό καθεστώς που επικρατεί και τους πολυάριθμους νόμους προσπαθούν να επιβιώσουν υπό τον κίνδυνο της πτώχευσης να τους απειλεί καθημερινά, αναγκαζόμενοι να στραφούν λοιπόν στην άνομη εργασία στην προσπάθειά τους να περικόψουν κάποια από τα λειτουργικά έξοδα. Εδώ ακριβώς θα πρέπει να υπάρχουν συχνότεροι και εντονότεροι έλεγχοι, μέσα στις επιχειρήσεις προκειμένου να μην δημιουργείτε εστία παραοικονομίας.

Επιπλέον οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις θα πρέπει να αντιμετωπίζονται δικαιότερα στην κλίμακα της φορολογίας που τους επιβάλλεται. Η φορολογική δικαιοσύνη θα δώσει στην ΜΜΕ κίνητρο για να επενδύσει τα κέρδη της, κάτι που αποδεδειγμένα θα μετέτρεπε τέτοιου μεγέθους επιχειρήσεις σε δεξαμενές απορρόφησης της ανεργίας .

Οι ελεγκτικοί μηχανισμοί του κράτους θα πρέπει να ενισχυθούν και να διέπονται από αδιαφάνεια.<sup>21</sup> Αυτό μπορεί να γίνει με ποικίλους τρόπους. Αρχικά με την συνεχή επιμόρφωση των ήδη υπαρχόντων στελεχών, καθώς και την πρόσληψη νέων με αντικειμενικά κριτήρια. Ο ελεγκτικός μηχανισμός επίσης μέσω αντιπροσώπων σε επιτροπές τοπικής αυτοδιοίκησης σε όλη την χώρα θα μπορεί να εποπτεύει καλύτερα το κατά πόσον εφαρμόζεται ο νόμος. Η ενίσχυση των ελέγχων σε προϊόντα που δεν διαθέτουν τα εχέγγυα ποιότητας και νόμιμης διακίνησης, οδηγεί σε εξάλειψη του παραεμπορίου, ενός πολύ σημαντικού κομματιού της παραοικονομίας

Στον τομέα του λιανικού εμπορίου χρειάζεται άμεσα η θέσπιση και εδραίωση ίσων όρων ανταγωνισμού. Ο αθέμιτος ανταγωνισμός άλλωστε οδηγεί στην παραοικονομία. Εφαρμογή των κείμενων διατάξεων κατά γράμμα για τον εφοδιασμό προϊόντων με κάρτες ποιότητας και προέλευσης και τιμωρία των παραβατών μέσω μεγάλων χρηματικών προστίμων. Επιπρόσθετα θα πρέπει να υπάρξει περιορισμός της δραστηριότητας των καταστημάτων μέσω του ελέγχου ωραρίου λειτουργίας τους. Εδώ μπορεί να αντιμετωπιστεί και η μαύρη εργασία, όταν μιλάμε για αδήλωτες υπερωρίες. Για όσα καταστήματα πρόκειται να ανοίξουν πέρα από τους προβλεπόμενους ελέγχους να χορηγούνται άδειες με αυστηρά καθορισμένα κριτήρια όπως για παράδειγμα ο πληθυσμός του τοπικού δήμου ή το εργατικό δυναμικό της περιοχής.

Για να λειτουργήσουν τα μέτρα αυτά, ωστόσο χρειάζεται και μια αλλαγή πολιτικής από την κυβέρνηση, πριν από την εφαρμογή οποιουδήποτε μέτρου. Όλα ξεκινάνε από την εξυγίανση του κρατικού μηχανισμού που δείχνει αρκετά να βρίσκεται πίσω σε σχέση με την εποχή του. Αυτό απαιτείται καθώς θα υπάρξει σύγκρουση με τα μεγάλα συμφέροντα που ενισχύουν το παραεμπόριο και το λαθρεμπόριο, αφού αποκομίζουν τεράστια κέρδη. Πρέπει να υπάρξει κάθαρση στους ελεγκτικούς μηχανισμούς, για να μην υπάρχουν άτομα διεφθαρμένα σε αυτές τις υπηρεσίες που θα έχουν συμφέρον από τις παράνομες δραστηριότητες και δεν θα εφαρμόζουν τους νόμους. Καταλήγοντας θα λέγαμε ότι όλα είναι θέμα πολιτικής βούλησης.



## **ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5<sup>Ο</sup> ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ (CASE STUDY)**

### **5.1 ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ**

Προκειμένου να κατανοηθεί πλήρως η έννοια της φοροδιαφυγής θα μελετήσουμε μια περίπτωση όπου έλαβε χώρο από την αποκάλυψή της μέχρι την ποινική της τιμωρία.

Πρόσφατα μετά από έλεγχο του ειδικού κλιμακίου του ΣΔΟΕ εντοπίστηκε επαγγελματίας οδηγός ταξί οδηγός ταξί ο οποίος έχοντας στη κατοχή του ειδικό μηχανισμό τον οποίο έβαζε σε θύρα του ταξιμέτρου, ώστε να μην είναι ορατός, κατάφερνε να ακυρώνει την απόδειξη πριν την τυπώσει ο φορολογικός μηχανισμός έτσι ώστε να μην προστίθεται το εκάστοτε ποσό στα συνολικά έσοδα της ημέρας. Τα χρήματα που λάμβανε από τους πελάτες δεν φαίνονταν πουθενά, με αποτέλεσμα να είναι 'μαύρα' και να μην μπορούν να εντοπιστούν ώστε να φορολογηθούν. Η χρήση του γινόταν στις περισσότερες ημερήσιες διαδρομές. Σε ελάχιστες μόνο περιπτώσεις μέσα στην ημέρα οι αποδείξεις που εκδίδονταν ήταν καθόλα νόμιμες και αυτό γινόταν μόνο για να μην κινηθούν υποψίες λόγω μηδαμινών εσόδων που εμφανίζονταν. Το ταξίμετρο μπορεί να ήταν εγκεκριμένο από το κράτος, ωστόσο τα δεδομένα του αλλοιώνονταν σε καθημερινή βάση και τα στοιχεία που καταγράφονταν ήταν ψευδή. Με αυτόν τον τρόπο ο επαγγελματίας οδηγός δήλωνε πολύ λιγότερα έσοδα και καλούσαν να πληρώσει πολύ μικρότερο φόρο εισοδήματος από αυτόν που πραγματικά του αντιστοιχούσε. Επιπλέον δεν αποδιδόταν και ο Φ.Π.Α στο κράτος. Μάλιστα το κέρδος από την μη απόδοση των φόρων φαίνεται να ήταν αρκετά μεγάλο. Η παρατυπία αυτή εντοπίστηκε μετά από ενδελεχή και εξονυχιστικό έλεγχο της αρμόδιας υπηρεσίας.

Έπειτα πέρα από την σύλληψη και την αυτόφωρη διαδικασία, η ποινή πέρα από τα πρόστιμα της απόκρυψης φορολογικών στοιχείων περιλάμβανε και την φυλάκιση με αναστολή του οδηγού, λόγω του υψηλού ποσού υπεξαίρεσης. Μάλιστα σε περίπτωση αν διαπραχθεί ανάλογο αδίκημα από τον ίδιο οδηγό για δεύτερη φορά η ποινή περιλαμβάνει και αφαίρεση της

άδειας λόγω μη συμμόρφωσης. Να τονίσουμε εδώ ότι το συγκεκριμένο περιστατικό έχει συμβεί αρκετές φορές στην χώρα μας. Για τον λόγο αυτό οι έλεγχοι έχουν ενταθεί στον κλάδο των επαγγελματιών οδηγών ταξί, αφού οι συνέπειες είναι άμεσες για τα έσοδα του κράτους.



εικόνα από μηχανισμό ακύρωσης αποδείξεων σε ταξίμετρο

Θα παραθέσουμε, εδώ, ακόμα μια μελέτη περίπτωσης. Από πρόσφατο έλεγχο του ΣΔΟΕ προέκυψε πως εταιρία κατασκευής επίπλων και φωτεινών επιγραφών, με έδρα την Αθήνα δεν είχε κόψει αποδείξεις που αφορούσαν εισπράξεις συνολικού ύψους 5,87 εκ. ευρώ, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν την περίοδο 2003-2007. Η εταιρία εκμεταλλευόμενη το γεγονός ότι μπορούσε να κάνει γενναίες εκπτώσεις σε περίπτωση που ο εκάστοτε πελάτης δεν ήθελε απόδειξη, μετέτρεψε αυτό το αδίκημα σε στρατηγικό πλεονέκτημα. Οι πελάτες προσελκύνονταν από τις χαμηλότερες τιμές, ενώ η συγκεκριμένη εταιρία απέφευγε συστηματικά να κόβει αποδείξεις γλυτώνοντας την υποχρέωση απόδοσης του Φ.Π.Α. αλλά και τον φόρο εισοδήματος. Τα στοιχεία που εμφανίζονταν στον ετήσιο ισολογισμό ήταν αλλοιωμένα και κατ'επέκταση η φορολογία που της επιβαλλόταν πολύ πιο ήπια.<sup>22</sup>

<sup>22</sup>Καραγεώργος Θ., 2014, <<Παραδείγματα φοροδιαφυγής από την Ελληνική πραγματικότητα, μέθοδοι φοροδιαφυγής, προβλήματα εντοπισμού της στην Ελλάδα και προτάσεις για την αντιμετώπισή της στο μέλλον>>.

Το πρόβλημα ήταν πως επειδή είναι αρκετά δύσκολο να ελεγχθεί το κατά πόσον έχει κοπεί απόδειξη, ειδικά όταν μιλάμε για προγενέστερα έτη, η εταιρία συνέχιζε την δράση της ανενόχλητη. Ο πελάτης κέρδιζε και αυτός αγνοώντας όμως ότι σε μια τέτοια περίπτωση θεωρείται και αυτός συνεργός στην τέλεση οικονομικού εγκλήματος. Έτσι όταν αποκαλύφθηκε το αδίκημα η εταιρία είχε σοβαρές κυρώσεις, ενώ έπρεπε να επιστρέψει το ποσό που απέκρυψε μέσω φοροδιαφυγής στο Ελληνικό δημόσιο. Οι πελάτες ήταν αδύνατο να εντοπιστούν από την στιγμή που δεν υπήρχαν στοιχεία τους. Τέλος μετά από παρόμοιες περιπτώσεις αυξήθηκαν οι έλεγχοι έξω από τα καταστήματα κλάδων με υψηλή φοροδιαφυγή για ζήτηση των παραστατικών.

## 5.2 ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Εδώ θα μελετήσουμε μια περίπτωση όπου τα οικονομικά αδικήματα αφορούν έναν κύκλο ατόμων, συνεργαζόμενων μεταξύ τους. Μάλιστα θα αναφερθούμε σε μια περίπτωση παραοικονομίας που μέχρι και σήμερα απασχολεί την Ελληνική δικαιοσύνη, ενώ η κοινωνία συγκλονίζεται συνεχώς από τις νέες αποκαλύψεις. Αυτή δεν είναι άλλη από το σκάνδαλο των εταιριών Energa και Hellas Power. Δυο εταιρίες παροχής ηλεκτρικού ρεύματος. Ίσως ένα οικονομικό έγκλημα χωρίς προηγούμενο τουλάχιστον σε αυτή την μορφή στην Ελλάδα. Οι ιδιοκτήτες τους Α. Φλώρος και Β. Μηλιώνης, μαζί με τους συνεργούς τους χρησιμοποιώντας ένα δίκτυο offshore εταιριών (υπεράκτια εταιρεία η οποία χρησιμοποιείται για φορολογικές διευκολύνσεις και έχουν βραχυπρόθεσμο σκοπό) έκρυψαν και ξέπλυναν περίπου 265 εκατομμύρια ευρώ. Να σημειώσουμε ότι οι εμπλεκόμενοι είναι άτομα ευυπόληπτα που ανήκουν στην ανώτερη κοινωνική τάξη. Συνεπώς θα μιλήσουμε για ένα έγκλημα του λευκού κολάρου.<sup>23</sup> Το συγκεκριμένο ποσό αντιστοιχούσε σε εισπράξεις από τους καταναλωτές για την παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, από το 2006 και έπειτα.

---

<sup>23</sup> Thio A.,2003, Παρεκκλίνουσα Συμπεριφορά

Μπορεί η εταιρία να πρόσφερε νόμιμα τις υπηρεσίες της προς τους πελάτες, ωστόσο δεν ίσχυε το ίδιο και για την διαχείριση των εισπράξεων. Όπως όφειλαν όχι μόνο δεν τα απέδωσαν στο Ελληνικό δημόσιο, αλλά προκειμένου να μην φανούν σε επίσημα στοιχεία, στέλλονταν μέσω εμβασμάτων σε λογαριασμούς στην Σιγκαπούρη και το Μαυροβούνιο. Τα χρήματα που συγκεντρώνονταν αφορούσαν και την μη απόδοση του Ειδικό Τέλος Ακινήτων, γνωστό και ως 'χαράτσι', ενώ δεν αποδόθηκαν ποτέ οι συμφωνηθέντες αμοιβές στους παραγωγούς των εταιριών (υδροηλεκτρικά εργοστάσια). Μάλιστα στους λογαριασμούς που ανοίχτηκαν στην Σιγκαπούρη ως δικαιούχοι παρουσιάζονται τέσσερις εταιρείες με έδρα το Μπελίζ, της Νήσους Μάρσαλ και το Χονγκ Κονγκ. Σε αυτές ως ιδιοκτήτες εμφανίζονταν ο Α. Φλώρος μαζί με τον αδερφό του. Μέσω αυτών των εταιριών τροφοδοτούνταν λογαριασμούς του εξωτερικού.

Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός πως το 2012 στάλθηκαν 21 εκατομμύρια ευρώ σε τραπεζικό λογαριασμό στην Κύπρο με πραγματικό δικαιούχο τον Χ. Σμυρλιάδη ο οποίος συγκαταλέγεται στους συνεργούς των ιδιοκτητών των δυο εταιριών. Δηλαδή το εγκληματικό προϊόν κατέληγε σε τραπεζικούς λογαριασμούς σε χώρες χαλαρού ελέγχου, ώστε να καταλήγει πάλι στα χέρια των κατηγορούμενων, κάτι που δεν ήταν ορατό εκ πρώτης όψεως λόγω ανωνυμίας που τους παρείχε η χρησιμοποίηση των υπεράκτιων εταιριών.

Ήδη από το 2012 η Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από παράνομες δραστηριότητες κινήθηκε εγκαίρως και δέσμευσε 121 εκατ. ευρώ τα οποία η Energa και η Hellas Power είχαν σε τραπεζικά ιδρύματα, ωστόσο λόγω αρμοδιότητας δεν μπόρεσε να δεσμεύσει περιουσιακά στοιχεία που μέσω εταιριών οι κατηγορούμενοι είχαν βγάλει στη Ζυρίχη, στο Μονακό, στο Χονγκ Κονγκ, στη Σιγκαπούρη, στη Κύπρο, και σε άλλες χώρες.<sup>24</sup> Το 2014 και ενώ οι υπεύθυνοι για αυτό το δίκτυο παραοικονομίας δικάζονταν οι αρχές του Μαυροβουνίου ενημέρωσαν τις αντίστοιχες Ελληνικές πως μια τοπική τράπεζα εντόπισε την ύπαρξη ύποπτων συναλλαγών που αφορούσαν τον Α. Φλώρο. Μέσω offshore εταιρίας με έδρα το Μπελίζ κατατέθηκαν στον λογαριασμό του στο Μαυροβούνιο τρία διαφορετικά εμβάσματα με την αιτιολογία της αμοιβής για συμβουλευτικές υπηρεσίες, συνολικού ύψους περίπου 100.000 ευρώ. Μέρος αυτών των χρημάτων αναλήφθηκαν από ATM

σε άλλες χώρες του εξωτερικού. Μάλιστα στην σύμβαση που υπήρχε με την offshore, η συνολική αμοιβή που προβλεπόταν ήταν 250.000 ευρώ, δηλαδή ο ιδιοκτήτης της Energa, αναμενόταν να μέσω Μαυροβουνίου να βγάλει αυτό το ποσό το οποίο είχε στην Σιγκαπούρη.

Επιπλέον η υπόθεση περιπλέχτηκε όταν ο ιδιοκτήτης της Energa προσέφερε σε κακοποιούς το ποσό των 300.000 ευρώ προκειμένου να δολοφονήσουν τον αντίδικό του στην υπόθεση. Χαρακτηριστικό είναι το βούλευμα του δικαστηρίου σχετικά με τα αδικήματα που καταγράφηκαν *«η πρώτη φάση για τη νομιμοποίηση των παράνομων εσόδων, που αποκτήθηκαν από τα αδικήματα της κακουργηματικής υπεξαίρεσης και της λαθρεμπορίας, είχε στόχο την εξαγωγή των χρημάτων εκτός Ελλάδας, προκειμένου να αποσυνδεθούν τα κεφάλαια από τη χώρα τέλεσης των βασικών αδικημάτων»*. Μέχρι και σήμερα η δίκη όλων των εμπλεκόμενων συνεχίζεται, με τις ποινές να αναμένονται ιδιαίτερα σκληρές.



Οι εκ των βασικών κατηγορούμενων ιδιοκτήτες των Energa και Hellas Power, Α. Φλώρος και Β. Μηλιώνης

<sup>24</sup> <https://www.cnn.gr>

## ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην παρούσα εργασία μετά από ενδελεχή μελέτη των ορισμών των εννοιών της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας, αλλά και την παράθεση σύγχρονων παραδειγμάτων, είδαμε το πόσο μαστίζεται η χώρα μας από οικονομικά αδικήματα. Φυσικά και οι συνέπειες είναι αρνητικές και κυρίως όχι μόνο για το κράτος αλλά και για τους πολίτες, οι οποίοι ακόμα και αν δεν είναι άθελά τους συμμετοχοί, επωμίζονται πολλές φορές φορολογικές αδικίες. Μέσω της μελέτης του προφίλ των ατόμων που παραοικονομούν ή φοροδιαφεύγουν είδαμε ότι ο καθένας μπορεί να είναι ένας εν δυνάμει οικονομικός εγκληματίας, κυρίως όταν μιλάμε για φοροδιαφυγή. Επίσης εξετάσαμε τους πολυποίκιλους παράγοντες που οδηγούν σε αυτά τα δυο αδικήματα.

Το Ελληνικό κράτος τα τελευταία χρόνια κινείται προς την ορθή αντιμετώπιση του προβλήματος, ειδικά μέσω των ηλεκτρονικών πληρωμών, ωστόσο χρειάζονται αρκετές ακόμα δράσεις και χρόνος μέχρι την οριστική λύση του προβλήματος. Αυτό ενισχύεται από το ότι η Ελλάδα βρίσκεται μεταξύ των χωρών που έχουν μεγάλο πρόβλημα ποσοστιαία από την λεγόμενη 'μαύρη οικονομία'.<sup>25</sup> Τέλος παρατηρήσαμε ότι η φοροδιαφυγή και η παραοικονομία μπορεί σε επίπεδο εννοιών να μοιάζουν αρκετά, έχουν όμως διαφορετικό τρόπο τέλεσης σαν αδικήματα, αλλά και διαφορετικές οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες.

---

<sup>25</sup> Schneider F.,2013, «Size and Development of the Shadow Economy of 31 European and 5 other OECD Countries from 2003 to 2013: A Further Decline»

## **ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ**

### **Ελληνική**

- Ασπροπούλου Α., Ντίλιου Μ., 2016, «Πατριωτισμός και Φορολογική συμμόρφωση», ΤΕΙ Μεσολογγίου
- Βαβούρας Ι., Μανωλάς Γ., 2004, «Η παραοικονομία στην Ελλάδα και τον κόσμο», εκδόσεις Παπαζήση
- Βελέντζας Γ. (2004), Οικονομικό Φορολογικό Δίκαιο, εκδόσεις ΙuS
- Θεοχαράκη Π., Μαργκίني Ε., Νικολακάκη Χ., 2017, «Η φοροδιαφυγή – φοροαποφυγή στην Ελλάδα. Επιπτώσεις στην Ελληνική Οικονομία από την ανάπτυξη του φαινομένου της παραοικονομίας. », ΤΕΙ Ηρακλείου
- Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών, 1993, «Φορολογικό καθεστώς, παραοικονομία και φοροδιαφυγή στην Ελλάδα», εκδόσεις Παπαζήση
- Καζαντζής Χ., 2006, «Ελεγκτική και εσωτερικός έλεγχος- μια συστηματική προσέγγιση εννοιών, αρχών και προτύπων», εκδόσεις Business plus
- Καρα Ο., Λαφαζανίδης Ν., 2015, «Φοροδιαφυγή και Παραοικονομία στην Ελλάδα», ΤΕΙ Καβάλας
- Καραγεώργος Θ., 2014, «Παραδείγματα φοροδιαφυγής από την Ελληνική πραγματικότητα, μέθοδοι φοροδιαφυγής, προβλήματα εντοπισμού της στην Ελλάδα και προστάσεις για την αντιμετώπισή της στο μέλλον», ΤΕΙ Καλαμάτας
- Κοψαχείλη Α., 2014, «Αιτίες φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής στην Ελλάδα», ΤΕΙ Μεσολογγίου
- Παγάνης Χ., Πόθου Ε., Σαββαΐδης Α., 2017, «Φοροδιαφυγή και Φοροαποφυγή Α.Ε. και Ο.Ε. στην Ελλάδα», ΤΕΙ Κρήτης
- Παπαϊωάννου Ε., 2014, «Το φαινόμενο της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας στην Ελλάδα», ΤΕΙ Πειραιά
- Παυλόπουλος Π., 2002, «Η Παραοικονομία στην Ελλάδα: Επανεξέταση», εκδόσεις Ι.Τ.Ε.Π
- Τάτσος Ν., 2001, «Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα», εκδόσεις Παπαζήση
- Τσουραμάνης Χ., 2010, «Οικονομία και Εγκληματικότητα»
- Φωτίου Π., 2015, «Παράγοντες φοροδιαφυγής», Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

## Ξένη

- Kearney A.T. and Schneider F. «The shadow economy in Europe 2013», Visa Europe
- Schneider F.,2013, «Size and Development of the Shadow Economy of 31 European and 5 other OECD Countries from 2003 to 2013: A Further Decline»
- Thio A., Επιμέλεια : Τσαουραμάνης Χ., 2003, «Παρεκκλίνουσα Συμπεριφορά», Εκδόσεις Έλλην

## Ηλεκτρονικές Πηγές

[http://elg-v.blogspot.com/2011/05/blog-post\\_07.html](http://elg-v.blogspot.com/2011/05/blog-post_07.html)

<http://www.iefimerida.gr/news/409521/neo-sdoe-24ori-leitoyrgia-horis-topikoys-periorismoys-oi-allages>

<https://www.mikrometoxos.gr/%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AF%CE%B1-%CE%BF%CE%B9-%CE%B1%CE%B9%CF%84%CE%AF%CE%B5%CF%82-%CE%BF-%CE%B5%CE%BD%CF%84%CE%BF%CF%80%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82/>

<https://www.cnn.gr/oikonomia/story/144372/pos-o-floros-kinoyse-anenoxlitos-trapezikoys-logariasmoys-sto-exoteriko>